

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DÜZENLİ
EGZERSİZ YAPMAYA YÖNELİK DAVRANIŞ
DEĞİŞTİRME İSTEKLERİ İLE TARAFTARLIK
SEVİYELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Mehmet Haluk SİVRİKAYA

Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Murat KALDIRIMCI

Doktora Tezi-2015

**T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DÜZENLİ EGZERSİZ
YAPMAYA YÖNELİK DAVRANIŞ DEĞİŞTİRME İSTEKLERİ
İLE TARAFTARLIK SEVİYELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Mehmet Haluk SİVRİKAYA

**Spor Sağlık Anabilim Dalı
Doktora Tezi**

**Danışman
Doç.Dr. Murat KALDIRIMCI**

**ERZURUM
2015**

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SPOR SAĞLIK BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DÜZENLİ EGZERSİZ
YAPMAYA YÖNELİK DAVRANIŞ DEĞİŞTİRME İSTEKLERİ
İLE TARAFTARLIK SEVİYELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Mehmet Haluk SİVRİKAYA

Tez Savunma Tarihi : 10.02.2015

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Murat KALDIRIMCI

Ko Danışman : Prof. Dr. Mehmet Akif ZİYAGİL

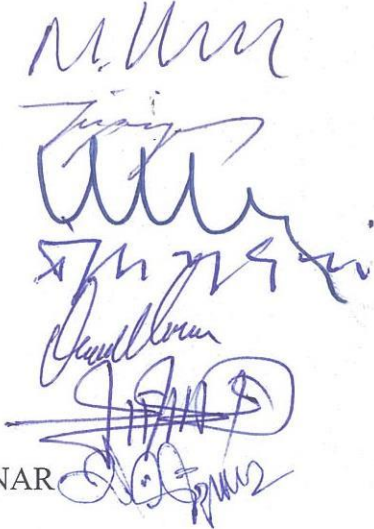
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mevlüt Sait KELEŞ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. İlhan ŞEN

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Orcan MIZRAK

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Mustafa BAŞ

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR



Onay

Bu çalışma yukardaki jüri tarafından **Doktora tezi** olarak kabul edilmiştir.


Prof. Dr. Yavuz Selim SAĞLAM
Enstitü Müdürü

Doktora Tezi

ERZURUM-2015

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	VI
TABLolar DİZİNİ.....	VII
1. GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER.....	7
2.1. Fiziksel Aktivite.....	7
2.1.1. Davranış ve Davranış Değişim Aşamaları	8
2.1.2. Taraftarlık	9
2.1.3. Kimlik Kavramı ve Taraftar Kimliği	14
2.1.3.1. Taraftar Tipleri.....	15
2.1.3.2. Geçici Taraftar (Temporary Fan).....	15
2.1.3.3. Taraftar Memnuniyeti	21
2.1.3.4. Sporda Saldırganlık ve Şiddet.....	22
3. MATERYAL VE METOT.....	33
4. BULGULAR.....	36
5.TARTIŞMA	52
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
KAYNAKLAR	63
EKLER	74
EK 1. ÖZGEÇMİŞ.....	74
EK-2. ÖRGÜTSEL BAĞLILIK ÖLÇEĞİ.....	75
EK-3. ETİK KURUL ONAY SAYFASI.....	78

EK-4. 2. DANIŞMAN ATAMA ONAYI.....	79
---	-----------

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim süresince, tezimin her aşamasında sabır ve hoŐgörölü ile; bilgi, deneyim ve katkılarını esirgemeyen, tez danışmanlarım Doç. Dr. Murat KALDIRIMCI ve Prof. Dr. Mehmet Akif ZİYAGİL hocalarıma,

Değerli fikir, bilgi ve görüşleri ile bizi yönlendiren, Yrd. Doç. Dr. Orcan MIZRAK ve tezimin her aşamasında destek ve yardımlarını esirgemeyen Atatürk Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Sait KELEŞ'e,

ÇalıŐmalarım sürecinde her zaman manevi destekleri ile yanımda hissettiğim değerli dostum Aykut Bozoğlu'na ve bu günlere gelmemde en çok emekleri olan Babam Kemal SİVRİKAYA 'ya annem Ayla SİVRİKAYA'ya kardeŐim İbrahim Haldun SİVRİKAYA'ya ve canım kızım Sudenaz SİVRİKAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi ve Őükranlarımı sunuyorum.

Mehmet Haluk SİVRİKAYA

ÖZET

Üniversite Öğrencilerinin Düzenli Egzersiz Yapmaya Yönelik Davranış Değişirme İstekleri ile Taraftarlık Seviyeleri Arasındaki İlişki

Amaç: Bu çalışma Atatürk üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerinin düzenli fiziksel egzersiz yapmaya yönelik davranış değiştirme istekleri ile taraftarlık seviyeleri arasındaki ilişkinin araştırılmasını amaçlamıştır.

Materyal ve Metot: Atatürk Üniversitesi'nde 2013-2014 akademik yılında eğitim gören 1999 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Marcus ve Lewis araştırmacıları tarafından geliştirilen Egzersiz Davranışı Değişim Basamakları Anketi (EDDBA); bu çalışma için 22 sorudan oluşan normal taraftarlık ile 8 sorudan oluşan fanatik taraftarlık anketi kullanılmıştır.

Bulgular: Ortalama yaş, boy uzunluğu, vücut ağırlığı, beden kitle indeksi ve aylık harcama miktarı bakımından erkek ve kadın öğrenciler arasında anlamlı farklılık vardır. Üç ve dördüncü sınıflarda anlamlı farklılık olmaz iken bir ve ikinci sınıflar cinsiyete bağlı egzersiz davranışı değişim aşamaları tüm deneklerde olduğu gibi anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Kadınlar tiyatro, sinema ve kulüp etkinliklerine erkeklerden anlamlı seviyede daha fazla katılmaktadır. Cinsiyeti dikkate almadan boy uzunluğu, vücut ağırlığı, normal ve fanatik taraftarlık seviyeleri erkek gruba benzer şekilde EYDDA'ya göre değişmektedir. Kadınlarda ise sadece yaş ve normal taraftarlık seviyesi EYDDA'ya göre farklılaşmaktadır. Kadın ve erkeklerde tiyatroya gidenlerin normal taraftarlık düzeyleri daha yüksektir. Erkeklerde ve tüm deneklerde sinemaya gidenlerin normal taraftarlık seviyeleri daha yüksektir. Her iki cinste ve tüm deneklerde kulüp etkinliklerine katılma normal ve fanatik taraftarlık düzeylerini anlamlı şekilde artırmaktadır. EYDDA, normal taraftarlık seviyesi ile .060 ($p<.01$), sinemaya gitme ile -.066 ($p<.01$), kulüp faaliyetine katılım ile -.130 ($p<.01$), öğrencinin cinsiyeti ile -.119 ($p<.01$), öğrencinin aylık harcaması ile .056 ($p<.01$) anlamlı seviye ilişkilidir.

Sonuç: Erkek ve kadın öğrencilerde düzenli fiziksel aktiviteye katılımı devamlılık gösterme ile tiyatro ve sinemadan daha çok üniversitelerin kulüp etkinliklerine katılım normal ve fanatik taraftarlık seviyesini artırmaktadır. Fiziksel aktivite teşvik edilmeli ve kulüp etkinliklerinin içeriği gözden geçirilmelidir.

Anahtar Sözcükler: üniversite öğrencileri, egzersize katılım, Normal ve fanatik taraftarlık, egzersiz davranış değişim basamakları.

ABSTRACT

The Relationship Between the Levels of Supports and Desire of Changing Behaviour Towards Participation in regular Physical Activities of University Students

Aim: This study aimed to research the relationship between the levels of support and desire of changing behaviour towards participation in regular physical activities of Atatürk University students.

Material and method: 1999 students attending at Atatürk University in 2013-2014 academic year participated this study voluntarily. As a means of data collection the Physical activity stages of change (PASC) questionnaire, was used; for the current study, the questionnaire of normal supporters level of 22 questions and the questionnaire of fanatic supporters of 8 questions were used.

Result: there is a significant difference between male students and female students in terms of average age, height, weight, body mass index and monthly spending. There is not a significant difference in 3rd and 4th grades but in 1st and 2nd grades there are some significant differences in terms of gender related exercise changing phases. Women go to the theatre, the cinema and attend club activities much more than men. Similar to male group, height, weight, normal and extreme partisanship levels without considering gender change according to PASC. For women only age and normal partisanship levels change according to PASC. The rate of normal partisanship level is higher in both men and women who go to the theatre. The rate of normal partisanship levels are higher in men and all the participants who go to the cinema. In both gender and participants attending club activities increases normal and extreme partisanship levels significantly. PASC is significantly related to normal partisanship level 060 ($p<.01$), going to the cinema 066 ($p<.01$), attending club organizations 130 ($p<.01$), gender of student 119 ($p<.01$) and monthly spending of student 056 ($p<.01$).

Conclusion: In male and female students attending university club activities increases normal and extreme partisanship levels rather than attending regular physical activities and going to the theatre and the cinema. Students should be encouraged to regular physical activities and the content of club activities should be reviewed.

Keywords: University students, participation in exercise, normal and fanatic support, changing phases of exercise behaviour.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BESYO	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
BKİ	Beden Kitle İndeksi
BIRG	Basking In Reflected Glory) teorisi
EYDDA	Egzersize Yönelik Davranış Değişirme Aşamaları Anketi” ()
FAYDDB	Fiziksel Aktivite Yönelik Davranış Değişim Basamakları Anketi,
LSD testi	Least Significant Test
PASCQ	Physical activity stages of change questionnaire,
TDA	Taraftarlık Düzeyi Anketi
TTM	Transteoretik Model” dir ()
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. Çalışmaya katılan erkek ve kadın deneklerin yaş dağılımı.....	33
Tablo 4.1. Kadın ve erkek öğrencilerin fiziksel özellikleri ve aylık harcamaları ile ilgili tanımlayıcı istatistikler.	37
Tablo 4.2. Farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkeklerde düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamaları.	38
Tablo 4.3. Kadın ve erkek öğrencilerin tiyatro, sinema ve kulüp etkinliklerine katılım oranlarının karşılaştırılması.	41
Tablo 4.4. Cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması.	42
Tablo 4.5. Erkek öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması	44
Tablo 4.6. Kadın öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamaları göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması.	46
Tablo 4.7. Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin tiyatroya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması	47
Tablo 4.8. Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin sinemaya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması	47

Tablo 4.9. Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin kulüp etkinliklerine katılıp katılmamalarına göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması.	48
Tablo 4.10. Erkek öğrencilerde değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları.	49
Tablo 4.11. Kadın öğrencilerde değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları.	50
Tablo 4.12. Tüm katılımcılarda değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları.	51

1. GİRİŞ

Herhangi bir spor takımına gönül veren kişilerin katılımı ile gerçekleştirilen bir kent ritüeli olan taraftarlık; bir kulübe, bir aileye, bir takıma mensubiyet duygusu ile kişiye sosyal statü kazandırarak onun umut, sevinç ve hüznün gibi duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır.^{1,2} Bir spor faaliyetini doğrudan ya da televizyon gibi medya aracılığıyla izleyen kişiye seyirci,³ takımına bağlı olan, takımı ya da sporcularını takip eden, onlara olumlu duygular besleyen, onları destekleyen ve takımı ile ilgili arzularını bu şekilde karşılayan kişiye taraftar,³ tuttuğu takıma aşırı derecede tutkuyla bağlanmış olan kişiye fanatik denilmektedir.⁴

Holiganizm davranışı içinde bulunanlar ise, genellikle takımına ölesiye bağlı olan, aynı zamanda, yıkıcı ve şiddet içeren davranışlarda (vandalizm) bulunan fanatiklerdir. Bu tip davranışlarda bulunan kişilere ise holigan adı verilmektedir.⁵ Bireyler yaşam tarzlarını ve değerlerini temsil eden spor takımlarıyla özdeşleşirken, taraftar olarak oyuncuların ve kulübün performansından etkilenmekte ve kendilerini kulübün bir parçası olarak görmektedirler.⁶

Kulüp bir yandan sembolik olarak taraftarların benliklerinin bir parçası haline gelirken, diğer yandan taraftarlar kulüplerinin bir parçası haline gelmektedir. Tutulan takımlar taraftar için, bir tür güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmakta, tutulan takım ve sporcunun uyandırdığı heyecan kişiyi hayal kırıklıklarından, tatminsizliklerden ve monotonluklardan kurtarabilmektedir. Kişinin takımından çok şeyler beklemesi ve beklentilerini karşılayamaması durumunda ise derin hayal kırıklıkları ile birlikte saldırgan davranışlarda ortaya çıkmaktadır. Takımla bütünleşme grup dayanışmasına da yol açarak ait olma, destek görme ve birliktelik duygusu ile gruplar arası düşmanlığın taraftarlarda “biz ve onlar” anlayışı ortaya çıkmaktadır.⁶ Böylesine taraftarlık anlayışının ortaya çıkmasında ailesinin, kardeşlerinin ve

arkadaşlarının tercihleri ile yerel medyanın spora ilgisi ile bir insanın sporla ilgilenmesi, o sporu yapabilmesi gibi faktörlerden etkilendiğini bildirmişlerdir.⁷

Hem sporcular hem de seyirciler arasında saldırganlık dairesel etki ile yine saldırganlığa sebep olmaktadır. Zıt görüşlere aşırı şekilde tahammülsüzlük veya bir sebep olmaksızın bir takıma aşırı bağlılık göstermek olarak tanımlanan “fanatizm”, asi ve yıkıcı davranış olarak “holiganizm” veya alkol ve uyuşturucuların etkisi altında planlı, ahlaksız yıkıcı davranış biçimi olarak “vandalizm” (tahripkârlık) gibi davranış kalıpları, bir kimseyi yaralamaya hatta öldürmeye yönelik sonuçları ile toplumsal barışı tehdit etmektedir.⁸ Sporda şiddete yol açan nedenler sosyolojik açıdan da değerlendirilmektedir. Demografik özellikler erkek/kadın, yaşlı/genç, yoksulluk ve işsizlik gibi faktörler şiddetle ilişkili olabilmektedir. Taraftarlarla ilgili yapılan çalışmalarda, sosyo ekonomik düzeyleri düşük toplum kesiminden ve yaşları küçük genç erkeklerin bu gruplarda kendilerine yer buldukları görülmektedir.⁹⁻¹²

Aksaray, Başkent, Dumlupınar ve Sakarya Üniversitelerinin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları (BESYO) ve Spor Bilimleri bölümlerinde okuyan 17-29 yaşları arasında 198 kadın ($X_{yaş} = 22.36 \pm 1.18$) ve 402 erkek ($X_{yaş} = 23.32 \pm 1.18$) toplam 600 öğrencinin taraftarları oldukları takımları ile özdeşleşme düzeylerini inceleyen Demirel ve ark,¹³ üniversiteler arasında anlamlı farklılık bulamazken erkek ve kadın üniversite öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulmuşlardır. Yine aynı araştırmacılar, taraftar birliklerine üye olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin özdeşleşme düzeyleri arasında da anlamlı düzeyde farklı olduğunu bildirmişlerdir.

Taraftarlık seviyesinin bireylerin düzenli fiziksel veya sportif aktiviteye katılım seviyesine göre değişim gösterip göstermediği sağlık taraftarlık anlayışının geliştirilmesinde yararlı olacağı ve dolayısıyla sporda şiddetin önlenmesine yönelik uygun stratejilerin geliştirilmesini mümkün kılacaktır.

Sportif ve fiziksel aktivitelere katılımın artırılması performans sporunun alt yapısının oluşturulmasında ve sporda şiddeti azaltan spor kültürünün geliştirilmesinde temel etken olduğu unutulmamalıdır. Türkiye Londra Olimpiyat Oyunlarında altın madalya sıralamasında 32. Sırada yer almıştır. Oysa Türkiye, dünyanın 17. büyük ekonomisidir ve bu değer 2026 yılında 13.sıra olacağı öngörülmektedir. Olimpiyat Oyunlarındaki başarımız, 1996 Atlanta'dan, 2008 Pekin'e kadar geçen dönemde 4 altından 1 altın madalyaya kadar düşmüştür. En son 2012 Londra Olimpiyat oyunlarında ise, 2 altın madalya ile artış eğilimine girmiş ve 2 altın, 2 gümüş ve 1 bronz olmak üzere toplam 5 madalya ile genel sıralamada 37'den 32. sıraya yükselmiştir. Pekin ve Londra Olimpiyat Oyunlarında kazanılan 2 altın madalya Türk spor sisteminin değil, Rusya (güreş) ve Almanya'nın (Taekwondo) yetiştirdiği sporcularımız tarafından kazanılmıştır. Kadın atletlerimizin üzerine doping gölgesi düşmüştür. Olumlu gelişme olarak sadece olimpiyat oyunlarında ülkemizin kazandığı toplam madalya sayısında bir artış ve güreşin dışında tekvandocukadın sporcu olarak gümüş madalya kazanması olmuştur. Türkiye'de düzenli ve sistemli spor yapan insanların sayısının artırılması hedef olarak yeterince önemsenmemiştir.⁸ Avrupa Birliği ülkelerinde; toplam nüfusun fiziksel ve sportif aktivitelere katılım oranları Hollanda % 56, Almanya % 53, İngiltere % 41 Fransa % 39, İtalya % 35 ve İspanya % 28 düzeyinde olduğu¹⁴ göz önünde bulundurulursa; Spor Genel Müdürlüğü'nün 2013 verilerine göre, 56 Spor Federasyonu toplamda sportif faaliyetler için 3,5 milyar TL harcamıştır. Türkiye, 75.627.000 nüfusu ve 566.056 aktif sporcu sayısı ile spor yapanların nüfusa oranı % 0,75'tir. Diğer yanda, 2.817.773 lisanslı sporcu sayısına göre spor yapanların nüfusa oranı % 3.73'tür. Bu iki yüzde değer arasındaki büyük fark, Türkiye'de sportif ve fiziksel aktiviteye katılım kayıtlarının gerçek verileri yansıtmadığını göstermektedir.¹⁵ Diğer yanda Sağlık Bakanlığının 7 ilde 15.468 kişi

üzerinde yaptığı bir araştırma sonuçlarına göre, % 3.5'lük oran ile en düşük fiziksel aktivite düzeyine sahip ülke konumundadır. Sportif ve fiziksel aktivitelere katılım oranlarını % 30'lara ve yukarısına çıkarmak için tüm devlet kurumları ve sivil toplum örgütlerinin seferber olması gerekmektedir. Türkiye “uzun vadeli sporcu geliştirme programını” uygulayarak ve nüfusun en az %20'sinin düzenli fiziksel aktivitelere katılımını sağlayarak daha bilinçli sporcu ve seyirci kitlesi oluşturabilir. Spora seyirci olarak büyük kitlelerin pasif katılımına karşın sadece nüfusunun %0.75'inin aktif katılımı, gelişmiş ülkeler ile tezat oluşturmaktadır. Sporda şiddetin kültürel anlamdaki kaynağı, spora aktif katılanların düşük oranlarda olmasıdır. Sistemli ve yapılandırılmış spor eğitimi almayan kitleler, sokağın değerleriyle şekillenen seyirci kültürü ile saldırganlık ve şiddete uygun hale gelmektedir.¹⁶ İnsanların düzenli fiziksel aktiviteye katılıma yönelik davranış değiştirme isteklerini belirlemek için özgün adıyla “Physical activity stages of change questionnaire, PASCQ” Türkçesi ile “Fiziksel Aktivite Yönelik Davranış Değişim Basamakları Anketi, FAYDDB” bireylerin fiziksel aktiviteye katılıma hazır olma seviyelerini ölçmek için kullanılmaktadır.^{17,18} Bu anket, “Egzersize Yönelik Davranış Değiştirme Aşamaları Anketi” (EYDDA) olarak ta kullanılmıştır.¹⁹

Egzersiz yönelik davranış değişim aşamalarının ilk basamağı olan niyet öncesinde bireylerin gelecekteki altı ay içerisinde egzersiz yapmak ile ilgili hiçbir niyeti olmazken, onlara fiziksel aktivitenin sağlıklarının geliştirilmesindeki önemi anlamaları ve aktif olduklarında dikkat edecekleri hususlarla ilgili bilgilendirilmeleri konusunda yardıma ihtiyaçları vardır. Niyet aşaması ikinci basamağı oluşturmaktadır. Birey fiziksel olarak aktif değildir. Fakat aktif olmayı düşünmektedir. Aktif olması için gereken adımları atması sağlanmalıdır. Üçüncü basamakta, hazırlık aşamasında olan birey fiziksel olarak aktiftir. Fakat istenilen seviye değildir. Katılım istenilen

seviyeye çıkarılmalıdır. Bireye planlanan düzeyde aktif olabilmesi için haftalık egzersiz programları hazırlanabilir. Ayrıca, fiziksel aktivitenin sıklığı, yoğunluğu, aktivitenin tipi, süresi, hacmi ve gelişim düzeyi ile bilgiler verilmelidir.²⁰ Araştırmalar sosyal açıdan desteklenenlerin fiziksel aktivite programlarını düzenli şekilde uygulayabildiklerini göstermiştir.^{21,22}

Dördüncü basamakta hareket aşamasında olan birey istenilen seviyede fiziksel aktivite seviyesini korumaktadır. Fakat 6 aydan daha kısa süredir devam ettirmektedir. Beşinci basamakta devamlılık aşamasında olan birey, 6 aydan daha fazla süredir orta seviyede (moderato) düzenli fiziksel aktivite yapmaktadır. Her iki basamaktaki en önemli strateji gelecekte fiziksel aktiviteye ara verilmesine sebep olacak muhtemel risklere karşı önlemler almak olacaktır. Hareket ve devamlılık aşamasında bu risklere karşı geliştirilecek stratejiler Marcus ve Forsyth²³ çalışmalarında açıkça ortaya konulmuştur. Hazırlık aşamasına benzer şekilde hareket ve devamlılık aşamasında hedeflerin belirlenmesi ve çalışmaların denetlenmesi önemlidir. Bu hedeflerin başarılması için kısa ve uzun vadeli stratejilerin belirlenmesi ile birlikte sözel teşviklerin kullanılması gerekmektedir. Çünkü bu sebeplerin birisi can sıkıntısına ve dolayısıyla fiziksel aktivitenin sonlandırılmasına yol açabilir. Son basamak olan devamlılıkta ise birey altı ay ve daha uzun süredir düzenli olarak egzersiz yapmaktadır.

Üniversiteli öğrencilerinin fiziksel aktiviteye yönelik davranış değişimi evrelerini inceleyen bazı araştırmalar olsa da,^{19,24} şimdiye kadar üniversite öğrencilerinin düzenli egzersiz yapmaya yönelik davranış değiştirme aşamaları ile normal ve fanatik taraftarlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma mevcut değildir.

Bu alışmada, Atatürk Üniversitesinde öğrenimlerini sürdüren erkek ve kadın ğrencilerinin düzenli egzersiz yapmaya yönelik davranış değiştirme aşamaları ile normal ve fanatik taraftarlık seviyeleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Fiziksel Aktivite

Fiziksel aktivite günlük yaşam içerisinde kas ve eklemlerimizi kullanarak enerji tüketimi ile gerçekleşen, kalp ve solunum hızını arttıran ve farklı şiddetlerde yorgunlukla sonuçlanan aktiviteler olarak tanımlanabilir.²⁵

Sağlık ise; bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal anlamda tam bir iyilik halinde olması olarak tanımlanır.²⁵

Fiziksel aktivite ve sağlık ilişkisi son yıllarda farklı disiplinlerden birçok araştırmacı tarafından ele alınıp irdelenmektedir. Fiziksel olarak hareketsizliğin en önemli sağlık problemleri arasında yer alması dünyanın birçok ülkesinde bireylerin egzersize yönelmelerini sağlayabilecek olan projelere önem verilmesine yol açmıştır. Bireyin fiziksel aktivite yapması, sürdürmesi veya bırakmasına neden olan faktörlerin açık olarak belirlenmesinin zorluğu, araştırmacıları farklı kuram ve araştırma tasarımları kullanmaya yönelmiştir. Çünkü fiziksel aktivite tutumunun, fiziksel aktivite yapma isteğinin veya niyetinin, algılanan yarar veya engellerin hangisinin, bireyin fiziksel aktiviteye katılımında, devam ettirmesinde veya bırakmasında daha çok belirleyici olduğunun net kanıtı yoktur.²⁶

Düzenli olarak yapılan fiziksel aktivitenin hastalıkların oluşumunu engellediği veya belirtilerini geciktirdiği görüşü yeni olmamakla birlikte, bu hipotez hala tartışılmaktadır. Modern yaşamdaki iki gelişme bu alanda yapılan araştırmalara ilgiyi artırmıştır. Birincisi ileri teknolojinin iş ve ulaşım şeklini değiştirerek günlük yaşamda daha az fiziksel aktiviteye ihtiyaç duyulur hale getirmesi, ikincisi ise hastalık ve ölüme, enfeksiyonlar ile bulaşıcı hastalıklar yerine kronik dejeneratif hastalıkların neden olmasıdır.²⁷

Fiziksel aktivitenin, beden ve ruh sağlığına, sosyal gelişime, gelecekteki yaşantımız üzerine olumlu etkilerinin olduğuda bilinen bir gerçektir.²⁵

2.1.1. Davranış ve Davranış Değişim Aşamaları

Davranış, canlıların çevreye, kendi türlerine, diğer canlılara ve çevrelerinde gelişen olaylara karşı gösterdikleri tepki biçimleridir. Davranış, canlının yaşamsal ortam değişikliklerine karşı verdiği yanıttır. Bu, dış ortamdaki fiziksel ve kimyasal etkilerin tümünü iğerdiği gibi, beden içinden gelen uyarıları da kapsar. Canlı bir varlığın davranışı, uyarıları duyma ve bunlara karşı harekete geçme gücünün belirtisidir.²⁸

Grup üyelerinin davranışlarının karşılıklı olarak birbirine benzemesi, böylece grupların bir birlik olması ile ortaya çıkan davranıştır.²⁸

Ülkemizde üniversite öğrencileri, genç yetişkin nüfusun büyük bir kısmını yansıtmaktadır. Öğrenciler nispeten sağlıklı, homojen ve ulaşılabilir bir grubu kapsar. Ayrıca, gençyettişkinlerin fiziksel aktivite düzeyi, ileri yaşlarda sorun yaratabilecek önlenbilir hastalıkların görölme sıklığını etkilemektedir. Türk toplumunda fiziksel aktivite düzeyini araştıran geniş çalışmalar son derece azdır.²⁹

Davranış değişimini anlamada en yararlı programlardan biri “Transteoretik Model” dir (TTM). Bu modele göre, bireyin davranış değişimi beş aşamadan (düşünmeme, düşünme, hazırlık, hareket, devam ettirme) herhangi birinde gerçekteşir. Transteoretik Model temelli araştırmalar son 20 yılda, birçok olumsuz sağlık davranışında uygulanmış ve olumlu yönde değişimin ortak prensiplerini bulmuştur. Bu davranışlar arasında; sigara bırakma, egzersiz yapma, güneşten korunma, yiyeceklerle alınan yağın azaltılması, stres yönetimi ve obesiteden kurtulma yer almaktadır. Bu problem davranışlar, yaşam kalitesinin azalması, hastalık ve ölüm oranlarının

artmasıyla ileri derecede ilişkili olduklarından dolayı, hem halk sağlığı hem de klinik görüş noktasında önemlidir.²⁶

Üniversitelerin değişen koşullarına bağlı olarak öğrencilerin öz yeterlilikleri yaşam doyumları ve buna bağlı yaşam amaçları farklılık göstermektedir. Günümüz koşullarında analitik, eleştirel, objektif, yaratıcı, yansıtıcı düşünen bireyler yetişmesi üniversitelerin misyonlarından biridir. Öz yeterlilik düzeyleri yüksek bireylerin yetişmesi çoğunlukla bunlarla doğru orantılıdır. Bireylerin yaşam amaçları değişen koşullarıyla birlikte paralel olarak değişmekte ve farklılık göstermektedir. Özellikle hızla değişen teknoloji, bireylerin yaşam koşullarına ani ve hızlı olarak yansımakta bu da bireylerin özyeterlilik düzeylerini etkilemekte ve yaşam amaçlarını değişen koşullara bağlı olarak değiştirmelerine neden olmaktadır. Temel bir disiplin olarak insanı ön plana çıkaran, farkındalık kazandırmaya ve kendini gerçekleştirmesini sağlamaya yönelik olan yaşam doyumuna özel bir önem atfedilir. Yaşam doyumunun bu kadar ön plana çıkmasını sağlayan bireylerin yaşamına anlam kazandırmasıdır. Birden çok boyutu insanın (fizyolojik- psikolojik-sosyolojik moral-ahlaki- mizac); bu boyutlarını maksimum düzeyde geliştirmesi genel öz yeterlilik ve yaşam doyumuyla paralellik göstermektedir. Buna bağlı olarak yaşam amaçlarını gerçekleştiren bireylerin çoğunlukla yaşam doyum düzeyinin de yüksek olduğu bilinmektedir

Genel öz yeterlik düzeyi yüksek olan bireylerin hayatta karşılaştığı herhangi bir problemi daha başarılı bir şekilde çözdüğü, bu durumlara karşı daha dirençli olduğu, karşılaştığı zorluklara binaen yaşam amaçlarını belirlediği, bu nedenle yaşamdan daha fazla zevk aldığı yani yaşam doyum düzeyinin yüksek olduğu düşünülmektedir.²⁶

2.1.2. Taraftarlık

Taraftarlık, kelime olarak “taraf olma, yani bir takıma karşı eğilim gösterme, onu destekleme, o takımın davranışlarına taraf olma, sempati duyma anlamlarına

gelmektedir. Mehmet Acet'in Meriç'ten aktardığına göre sosyologlar taraftarı "Türk popüler futbol kültürünün, toplumun mikro ekonomik bir temsilini ve yeniden kuruluşunu ifade eden bir cemaat türü şeklinde açıklamaktadırlar."³⁰

Genel anlamda taraftar; yan tutan, bir yanı destekleyendir. Spor anlamında ise; sporcuların temsil ettikleri değerlere bağlanan,³¹ spor kulüplerinin faaliyetlerini maddi ve manevi olarak destekleyen kimse³² anlamına gelmektedir. Değişik yaklaşımlarda taraftarlık düzeyinin kişinin tuttuğu takıma bağlanma ve ilgilenme durumuna göre sınıflandırıldığı görülmektedir. Seyirci ile taraftarın birbirinden nasıl farklılaştıklarının bilinmesi ve bu bağlamda seyirci ve taraftar davranışlarının anlaşılması için öncelikle ikisi arasında bir ayırım yapılması gerekmektedir.²⁸

Jones³³ spor seyircileriyle taraftarlar arasında farklılık olduğunu belirtmiş, seyircileri bir spor karşılaşmasını zaman zaman izlemeyi ihmal de etse dikkatle izleyen, spor taraftarlarını ise taraftarı olduğu takıma ait her bölümünü ayırıp kendini adarcasına yoğun bir ilgiyle izleyen olarak tanımlamıştır.

Taraftar ve seyirci arasındaki farklılıkları özdeşleşme düzeylerindeki derecelendirmeye göre taraftar ve seyirci olarak belirginleştiren, bir tanımlama Wann ve Melnick²⁸ tarafından yapılmıştır. Buna göre spor taraftarını, bir spor takımını ya da sporcuyla izleyen ve ilgilenen bireyler, spor seyircisini ise, medyanın değişik formlarını kullanarak ya da kişisel olarak karşılaşmaları canlı izleyen bireyler olarak tanımlamaktadırlar.

O halde taraftar, aslında belli bir kültürün bireylerinin bir araya gelmesiyle oluşan ve aralarında samimi ilişkilerin bulunduğu bir yığından ibarettir. Ortak bir kültüre sahip olmanın verdiği hazla 'taraftarı olduğu takımın' maçlarını izlemeye giden 'taraftar' hiçbir zaman yalnız olmamıştır. Taraftar, her zaman kendi cemaatinden (takımından) olan bireylerle iç içedir. Bu nedenle taraftarlıkta, yalnızlık

sözkonusu olmamaktadır. Bu kalabalığın bütün üyelerinde ‘ortak bir amaç’ doğrultusunda hareket etmek ve bunun sonucunda da ortak bir haz alma düşüncesi vardır.³⁰

İnsan neden takım tutar sorusuna baktığımız zaman ise birbirinden farklı nedenlerle karşılarız; kimisi tuttuğu takımı sevdiği için, kimisi büyük bir kalabalığın üyesi olmaktan haz aldığı için, kimisi kendi sehrinin takımı olduğu için takım tuttuğunu söyler.³⁰

Neden takım tutulur, neden bir spor kulübünün taraftarı olunur sorusuna verilebilecek ilk yanıt, aileden kalma (vasiyet gibi algılanabilir) bir durum olduğu şeklindedir. Birey, babasının, dayısının ya da amcasının (ki nedense futbol taraftarlığında etkin faktör erkeklerdir) etkisiyle, onların tuttuğu takımı tutar. Onlarla beraber küçüklükten itibaren futbol maçlarına gitmeye başlar ve bu bir gelenek haline dönüşerek, babadan oğla geçen bir saltanat haline getirilir.³⁰

Takım tutma olgusu, büyüklerle olan özdeşleşme ile de açıklanabilir. Birey, büyümekteyken kendisini her zaman aileden biriyle özdeşleştirir ki bu kişi genelde babadır. O, örnek alınır ve onun gibi olunmaya çalışılır. Bu nedenle de onun tuttuğu takım tutulur.³⁰

Neden taraftar olunur sorusuna verilebilecek bir diğer yanıt ise kimlik edinme duygusudur. Taraftar, tuttuğu takım ile bir anda alt bir kimliğe sahip olabilmektedirler.

Bir insanı bir takıma çeken asıl güçlü halat, kimlik vaadidir. Tek bir kararla, birkaç saniye içinde uğraşmadan, yorulmadan şak diye yepyeni bir kimlik kazanılır. Erzurumlu bakkal Recep, Erzurumlu bakkal Cim Bomlu Recep oluverir. Milyonlarca kişilik bir “biz” ordusunun parçası haline gelir. Taraftarlık tercihini güçlü bir takımdan yana kullanmak, güçlü bir kimlik edinmenin avantajını da, haliyle birlikte getirir.³⁰

Taraftarların yalnız olmadığı, her birinin büyük bir ordunun parçalarından biri olduğunu belirtmiştik. Bu noktada taraftarlar arasında “biz” bilincinin oluşması çok doğal bir durum olacaktır. Her zaman ‘biz’ kazanırız ve ‘ötekiler’ (diğer takımlar) ‘biz’e yenilmeye mahkûmdurlar.³⁰

Yepyeni bir kimlik kazanan, milyon kişilik ordunun parçası haline gelen bireyin, ilk olarak kendisine olan güveni artacak ve bu moralle daha etkin bir hayat yaşayacaktır. Aidiyet duygusunun farkına varan birey, her zaman için daha mutlu olacaktır.³⁰

Sportif müsabakalar, saniyeler içerisinde bireylere yepyeni bir kimlik kazandırma gücüne sahip olan tek yapıdır. Başka hiçbir yapıda böylesine özel bir durum söz konusu olamamaktadır. Bir anda milyonlardan birisi haline gelen taraftar, kendisinin toplum içerisinde daha saygın bir yere geldiğine inanmakta ve işlerinin daha hızlı bir şekilde gerçekleşeceğini düşünmektedir.³⁰

Toplumsal hayat içerisinde istediği başarıyı yakalayamayan ve bu nedenle sürekli başarısız olan birey, kendi başarısızlığını tuttuğu takımın başarılarıyla bastırmakta ve bu şekilde mutlu olmaya çalışmaktadır.³⁰

Taraftarlar, “taraftarı olduğu takımın bir maçını izlemek için saatlerce bilet kuyruğunda beklerler. Yenilgiye karşı kuvvetli bir duygusal tepki gösterirler, kazanma durumunda da azımsanmayacak bir sevinc ve iftihar duyarlar. Bu noktada unutulmamalıdırki, taraftar, tuttuğu takımla kendisini aşırı derecede özdeşleştirmektedir. Takımının sevincini ve üzüntüsünü aynı derecede hatta daha fazla yaşamaktadır.³⁰

Taraftarların takım tutmasıyla ilgili bir diğer neden de ‘bölgecilik’ durumudur. Bu etken içerisinde birey, doğup büyüdüğü yörenin takımını tutmaktadır. Böylece hem

memleketine ihanet etmemekte, hem de milliyetçilik duygusunun gelişmesine destek olmaktadır.³⁰

Kozanoğlu'na göre takım tutmanın asıl nedeni bölgecilik sendromudur: “Dünyanın hemen her yerinde, taraftarlık tercihlerini belirleyen ana etken bölgeciliktir. “Bizim şehrin takımı, bizim kasabanın takımı” tutulur. İngiltere’de, “Nottingham kömür diyarından Manchester United’a sevgiler getirdik” türünden pankartlara pek rastlanmaz. Oysa Türkiye’de basının ulusal gazete, yerel gazete ayrımı gibi bir ulusal takım, yerel takım ayrımı vardır.³⁰

Ancak bölgecilik, taraftarı etkileyebilme konusunda pek başarılı bir faktör olamamaktadır. Çünkü Türkiye’nin hemen her yerindeki taraftarlarki sade taraftarlarda dahil olmak üzere, üç büyüklerden birisini tutmaktadır. Türkiye’nin bir ucundan diğer ucuna kadar hemen herkes ya Beşiktaşlı, ya Fenerbahçeli ya da Galatasaraylı’dır. Bunun herhangi bir izahı olamaz. İstanbul takımları, taraftar olarak Anadolu’nun her yerinden gelen taraftarları sorgusuz, sualsiz kabul etmektedir. Bunun yanında bazen de öncelikli olarak İstanbul takımları tutulur, bunun dışında da bazen ‘bizim yörenin takımları’ da tutulabilir. ‘Ulusal olarak Beşiktaş’ı, yerel olarak Sivasspor’u tutuyorum’ şeklindeki bir ifade söylediğimizi daha anlaşılır hale getirecektir.³⁰

Yıllardır şampiyonluğu kimseye kaptırmamaya çalışan ve üç büyükler olarak adlandırılan Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray doğal olarak beraberinde taraftar sayısını da yükseltmektedir. Başarılı bir takımın taraftarı olmak isteyen bireyler, otomatikman bu üç takıma yönelmektedir.³⁰

Bunun yanı sıra hayranı olduğu bir futbolcu için takım tutan taraftarlar da yok değildir. Kendisini ‘yıldız bir oyuncu ile’ aşırı derece de özdeşleştiren birey, oyuncu hangi takıma giderse, o takımı tutmaktadır.³⁰

Taraftarlığın, farklı boyutlarının olması durumu, sosyolojik bağlamda son derece ilginçtir. Aynı takımı tutan taraftarların bir kısmı ‘başarısızlık’ sonrasında ağlarken, kahrolurken; bir kısmı da hiçbir şey olmamış gibi elini kolunu sallayarak çıkıp gitmektedir. Bu durumda asıl taraftar hangisidir, tutulan takımın başarısızlığında ağlamak gerekir mi, ya da hiçbir şey olmamış gibi stattan çıkıp gitmek mi gerekir?

Demek ki taraftarlar kendilerini, her ne kadar büyük bir gurubun parçası olarak hissetseler dahi, kendi aralarında bir uyumun olmadığından söz edilebilir. Bunun sonucunda da maç sonralarında farklı farklı davranış şekillerinin olması durumunu görmemiz son derece doğaldır.³⁰

2.1.3. Kimlik Kavramı ve Taraftar Kimliği

Kimlik; bireyin davranışları, ihtiyaçları, motivasyonları ve ilgileri doğrultusunda belirli bir ölçüde tutarlılık gösteren, diğerlerinden ayrı biri gibi algılanmasını içeren, bilişsel ve duyuşsal nitelikte bileşik bir zihinsel yapıdır. Kimlik kavramı, ego kimliği, öz kimliği, kişisel kimlik, grup kimliği, ulusal kimlik, kültürel kimlik, taraftar kimliği vb. gibi çeşitli şekillerde kullanılabilen bir kavramdır.²⁸

Birey kimliğini kazanma sürecinde, bazen zor da olsa psikolojik olarak davranış bozuklukları gösterir. Kişi benzemek ve özdeşleşmek istediği bireylerin statü sembolleri halini alan ve sembollerin taşıdıkları anlamların, benzer biçimde yorumlanıp anlaşıldığı, tüketim biçimlerini gerçekleştirme yoluna gider.³⁴ Taraftar kimliği de bunlardan biridir. Taraftar kimliği elde etmiş ve popüler bir spor takımının taraftarı olan bir kişi, onun etkileyici, hayranlık bırakıcı, başarılı olma, köklü ve güçlü olma gibi anlamlarını kendine aktararak kimliğini zenginleştirme yoluna gider.³⁴ Taraftarlık çoğu kişi için kimliğin bir parçası olmaktan daha da ileri, başlı başına bir kimliktir.³⁵ Taraftar kimliğinin gelişmesi, bireyin sosyal veya kişisel kimliğini ya da her ikisinin birden gelişmesine katkıda bulunur.³⁶

2.1.3.1. Taraftar Tipleri

Taraftarların davranış biçimlerine göre çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Wann ve Branscombe'e göre;²⁸ taraftarlar, "takımlarına ölesiye bağlı (die-hard)" taraftarlar ve "havaya göre değişen (fair-weather)" taraftarlar olarak iki grupta değerlendirilmektedir. Birinci gruptakiler, takıma duygusal anlamda daha fazla yatırım yapmakta ve takımla daha fazla ilgilenmektedirler. Seçtikleri takıma, ne olursa olsun, hatta yıllar süren başarısızlık durumunda bile sadık kalmaya devam etmektedirler. Wann-Branscombe,²⁸ takımın kötü giden performansı karşısında, çok yüksek düzeyde özdeşleşen (die-hard) taraftarların ılımlı ya da az özdeşleşmiş taraftarlara göre takımla ilişkisini kesme ve takıma olan bağlılığını azaltma ihtimalinin daha düşük olduğunu, onların takımın performansı ile ilgili yanıları ve gelecek için ön görülerinin daha pozitif olduğunu bulmuştur. İkinci gruptaki (fair-weather) taraftarlar ise; takımları başarılı iken takıma yaklaşır, takımın başarısının avantajını yaşamak isteyen, başarısızlık durumlarında ise takımdan uzaklaşan taraftarlar olarak değerlendirmiştir.

Sutton^{28,37} ise; Taraftarları takımlarıyla özdeşleşme düzeylerine göre derecelendirerek düşük, orta ve yüksek düzeyde olarak üç kısımda incelemiştir. Düşük düzeyde özdeşleşen taraftarların bir maçtan daha fazla zevk aldığını ve onlar için maçın eğlence yönlerinin ağır bastığını bulmuştur. Orta düzeyde özdeşleşmiş taraftarlar ise, takımının amblemini ya da rengini taşıyan kıyafetleri giyme eğilimi gösterdiğini, yüksek düzeyde özdeşleşmiş taraftarların ise, zamanları ve maddi imkânları el verdiği ölçüde kendilerini takıma adadıklarını bulmuştur.

2.1.3.2. Geçici Taraftar (Temporary Fan)

Taraftarlıkta kazanma ve kaybetme, bazı kişiler için önemli derecede belirleyici bir unsurdur ve taraftarlığın türünü belirlemede bir değişken olarak kabul

edilmektedir. Cialdini,³⁸ geçici taraftarları anlamının bir yolu olarak BIRG ve CORF teorisini göstermektedir. BIRG (Basking In Reflected Glory) teorisi övünmeyi aksettiren davranış olarak ifade edilebilir. Başka bir deyişle, bu teori taraftarın bir spor takımının veya sporcunun elde ettiği başarı ile övünme davranışına girmesini tanımlamaktadır.

Yerel Taraftar (Local Fan)

Geçici taraftarlar zaman ile kısıtlı iken, yerel taraftarlar ise coğrafik olarak sınırlanmıştır. Bu taraftar türü özellikle coğrafik olarak buldukları takımı veya doğdukları yerdeki takımı destekleme eğilimine sahiptir. 1997 yılında Amerika'da yapılan bir araştırmada, favori futbol (Amerikan Futbolu) takımlarının o anda desteklenmesinde taraftarlar tarafından en önemli iki unsur ortaya konmuştur. Takımların desteklenme sebebi olarak ilk unsur, takımın taraftarın bulunduğu coğrafik yerde olması (% 53) ve ikinci unsur ise taraftarın takımın bulunduğu yerde doğmuş olmasıdır (% 10).³⁸

Sadık Taraftar (Devoted Fan)

Bir diğer taraftarlık türü sadık veya adanmış taraftarlık olarak isimlendirilir. Sadık taraftarlık, yer ve zaman sınırlarını aşmış bir taraftarlık türüdür. Hatırlanacağı gibi, geçici taraftarlıkta zaman, yerel taraftarlıkta ise coğrafik alan sınırı bulunmaktaydı. Sadık taraftarlar için böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu taraftarlıkta tüketilebilir spor unsuru ile (sporcu, takım, lig veya spor) bütünleşmeye yönelik motivasyon artmaktadır. Bu nedenle, zaman ve yer sınırı ortadan kalkar. Sadık taraftarlar, özel veya kısa dönemli başarıların sona ermesi durumunda veya coğrafik alandan ayrılma durumunda bile sadakatlerine devam ederler.³⁸

Fanatik Taraftar (Fanatical Fan)

Fanatik kavramı İngilizce taraftar anlamına gelen "fan"dan türetilmiş bir sözcüktür. Bununla birlikte, fanatik kavramı taraftar gibi davranmanın derecesini vurgulamak için kullanılır. Fanatik taraftarlar, sadık taraftarlar gibi yer (yerel taraftarlar) ve zaman (geçici taraftarlar) bakımından sınırlandırılmaz ve tüketilebilir spor unsuru ile (sporcu, takım, lig, spor gibi) bağlanma sayesinde kendini tanımlarlar. Fanatik taraftarlar taraftarlıklarını kişiliklerinin önemli bir parçası olarak kullanma eğilimindedir.³⁸

Kötü Fonksiyonlu (Sert) Taraftar (Dysfunctional Fan)

Bu taraftarlık türü için sert, kötü veya zor taraftarlık tanımlaması yapılmaktadır. Sözü edilen taraftar türlerinin en sonuncusu kötü fonksiyonlu taraftarlardır. Kötü veya sert taraftarlar kendi kimliklerinin/kişiliklerinin temel bir metodu olarak taraftarlığı kullanır. Kötü fonksiyonlu taraftar ile fanatik taraftar arasındaki önemli fark, fanatik taraftar taraftarlığı kendi kimliğinin önemli bir parçası olarak görürken, kötü fonksiyonlu taraftar ise taraftarlığı kendi kimliğinin temel parçası olarak görür.³⁸

Bu taraftarlık türü ile ilgili klasik bir örnek İngiliz futbol taraftarları olan "holiganlar"dır. Holiganlar kendi takımlarını milliyetçi bir temelde destekledikleri ve anti-sosyal davranışlar sergiledikleri için bu şekilde isimlendirilmişlerdir. Şiddet ve holiganizm kötü fonksiyonlu taraftarlık biçimi olarak ortaya konur.³⁸

Taraftarlık Seviyesi

Şiddetin temelleri çocukluk döneminde atılmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren sporcuların yetiştirilmesinde ülkemizde en az on yılı kapsayan uzun vadeli sporcu yetiştirme programının uygulanmaması nedeniyle çoğu çalıştırıcının öncelikli hedefi müsabaka ve maçları kazanmak şeklinde olmaktadır. Çocuğun rekabetçi bir ortamda müsabık olabilmesi için başlangıçtan itibaren kazanmanın önemli olmadığı ortamda

temel gelişimini tamamlamaya, beceri ve taktikleri öğrenmeye, ruhsal, zihinsel ve motor kapasitelerini geliştirmeye ve mükemmelleştirmeye ihtiyacı vardır. Bu süreçte ayrıca spor yapmaya uygun yaşam tarzını geliştirecek sosyal becerileri de edinmesi gerekmektedir. Bu hedeflere ulaşıldıktan sonra, sporcu için kurallara uygun müsabıklık, rekabet ve mücadele yeteneği geliştirilmelidir. Çocukların sportif aktivitelerinde takip edilmesi gereken temel stratejilerin öncelik sırası şu şekilde olmalıdır: katılım, eğlence ve oyun,

- Aktivitelerde çeşitlilik,
- Spor ortamının sosyal açıdan güvenliği,
- Yaralanmalara karşı güvenliği sağlama,
- Ahlak ve karakter geliştirme,
- Akademik yardım,
- Fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişim,
- Kazanma veya yarışma.

Kazanma en son hedef olmalıdır. Uzun yıllar istikrarlı performans sergilemenin ön koşulu, kazanmayı önemsemenin dışındaki temel stratejilerin uygulanmasıdır.^{39,40}

Bazı ülkelerin sporda şiddetin azaltılmasında sporculara uygulanan yaptırımlarda almış oldukları önlemler bize yol gösterebilir. Örneğin; Avustralya rugby liginde 1970'ler boyunca ve 1980'lerin başında onaylanmayan şiddet içerikli davranışların baskın hale gelmesi ile sporu yöneten kurumlar bu onaylanmayan şiddet davranışlarına önlemler almak için harekete geçmişlerdir.^{39,40} 1980'li yıllar ve sonrası ilerleyen teknoloji, kültürel, sosyal ve ekonomik faktörler radikal bir dizi değişiklikler getirmiştir. Bu değişiklikler sportif oyunlarda da değişimlere neden olmuştur.⁴⁰ Kurallar değişmiştir, hakemler ve diğer maç görevlileri onaylanmamış şiddet eylemlerini önlemek için kuralların yorumlanmasını ve uygulanmasını çok

önemsemeye başlamışlardır. Her maç sonrası video kayıtları bir avukat tarafından izlenmiş ve onaylanmamış şiddet içeren davranışları yapan sporculara, geçmişe oranla daha ağır cezalar vermişlerdir. Sonuçta oyuncuların davranışlarında iyileşme ve onaylanmamış şiddet olaylarında belirgin bir azalma görülmüştür.⁴¹

Topçu'nun⁴³ ifade ettiği gibi; insanın olgunlaşması ve dünyanın düzeni ancak ahlak ile mümkündür (**Ahlak iledir kemal-i adem, ahlak iledir nizam-ı alem**). Saha içerisinde sporcuların dürüst oyunu "**fair play**" davranışları, seyircilerin saldırganlığa ve şiddete yönelmesini engelleyebilir. Seyircilere spor ahlakı eğitimi verilmesi sırasında genel yaklaşımlar birlikte bütün olarak derecelendirilmelidir. Bu derecelendirme bir yanda "**kendi kendine disipline**" ve diğer yanda "**empoze edilen disipline**" dayandırılmıştır. Kendi kendine disiplin seyircilerin kendi kendine tercihini önemseyen ve diğer insanların huzurunu ve haklarını koruyan normlara gönüllü olarak bağlı kalma isteğini ifade etmektedir. Empoze edilen disiplin ise, her bir seyircinin ve tüm toplumun yararı düşünülerek taraftar temsilcileri tarafından belirlenen kurallara seyircilerin uymasını isteyen bir sistemdir. Kendi kendine disipline dayalı yaklaşımlarda toplumun veya grubun özel ihtiyaçlarını karşılamasına, onların ahlaki kapasitesini geliştirmesine, sportif karşılaşmaların gerçek anlamının öğretilmesine ve kulüp yöneticileri ile taraftar derneklerinin temsilcilerin taraftar üzerinde daha etkin ve yol göstericisi olmasına yönelik eğitim ve çabalar vardır. Empoze edilen disiplin tarafında ise, istenmeyen davranışlardan seyircilerin vazgeçirilmesi ve onaylanmayan davranışların düzeltilmesi yaklaşımları vardır. Müsabaka ve karşılaşmaların ile taraftar olmanın ne anlama geldiğini gerçeğinin öğretilmesi, vazgeçirme ve davranış düzeltme stratejileri ön plana çıkarılmalıdır. Uzun vadede kendi kendine disiplin anlayışına yönelik çalışmalar planlanırken kısa vadede empoze edilen disipline yönelik çalışmalar diğer güvenlik önlemleri ile birlikte kullanılmalıdır.

Bayan ve erkek spor fanatikleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları inceleyen araştırmalar da oldukça sınırlıdır.⁴⁴⁻⁴⁶ Araştırmalar spor fanatiklerinin ağırlıklı olarak erkek olduklarını ortaya koysa da,^{46,47} son yıllarda yapılan araştırmalar bayanlarında erkekler kadar spor organizasyonlarına ilgi gösterdiğini belirtmektedir. Bayan fanatik bazında artışa bir diğer örnek, 1996 Olimpiyatlarına diğer olimpiyatlara göre bayanların göstermiş olduğu ilgidir. Bayan ve erkeklerin televizyon spor programlarını izleme oranları üzerine birkaç araştırma vardır.⁴⁴⁻⁴⁶ Erkeklerin spor programlarını seyretmek için daha fazla zaman harcadıkları, spor hakkında daha fazla bilgiye ve farklı güdülenmelere sahip oldukları belirtilmiştir.⁴⁵ Benzer şekilde Gantz,⁴⁴ televizyondaki spor programının izlenmesi, programı izlerken hissedilenler ve izleme sırasındaki davranışlar açısından cinsiyetlere göre farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Bayan ve erkek sporcuların medyada haber olarak yer alma oranları ve biçimlerini inceleyen araştırmalar spor ve spor fanatıklığı hakkında bir bakış açısı ortaya koydukları için, üzerinde durulmaları gerekir. Bu araştırmalar bayan sporcuların medyanın tümünde yer almalarının altında başka amaçların ön plana çıktığını belirtmektedir. Duncan ve Hasbrook⁴⁸ ve Duncan, Messner, ve Williams,⁴⁹ bayan spor olaylarının haber kapsamında erkeklere oranla daha az yer bulduğuna, spor dergilerini baz alan çalışmalarda Boutilier ve San Giovanni,⁵⁰ Bryant,⁵¹ Kane,⁵² Lumpkin ve Williams,⁵³ Rintala ve Birrell,⁵⁴ bayan sporcuların sporculuklarının dışına çıkartılarak başka izlenimler yaratılmaya çalışıldığına işaret etmektedirler.

Yine aynı konu ile ilgili araştırmalar bayan sporcuların medyada haber oldukları zaman sporcu özelliklerinden daha çok cinselliklerinin ön plana çıkarıldığını pasifleştirildiklerini, magazinlerde bayan sporcuların dişiliklerinin vurgulandığını bunun yanında erkek sporcuların atletik ve güçlü olarak vurgulandıklarını ileri sürmektedir.^{50,55,56} Böylece spor medyasının, bayanların spordaki başarılarından daha

çok cinselliklerini yansıtan tutumu,^{57,58,59,60-62} sporda erkek hakimiyetini korumak istercesine hizmet verirken sporun bayanlar arasında güncelliğini korumasını ve bayanların spora bakış açılarını ise olumsuz bir şekilde etkilemektedir.⁶²

Tüm bu bulguların ışığı altında bayan sporcuların spora katılımının gözardı edilmesi ve önemslenmemesi, erkek orijinli olan sporlara katılımlarını azaltabilir. Bayan sporcuların spora katılım oranının düşmesi, spora sadece hemcinslerinin başarıları sonucunda ilgi duymaya başlayan, spor hakkında okuyan, bilgilenmeye çalışan, sporu tartışan, desteklediği sporcu veya takımla özdeşleşerek pasif olarak da olsa mücadele eden, kazanan ve kaybeden bayanların, spora fanatik olarak katılım güdülerini ortadan kaldırarak, katılım oranının düşmesine sebebiyet verebilir.

2.1.3.3. Taraftar Memnuniyeti

Taraftar spor dünyasının birinci basamağın da yer alan en önemli etkenlerden bir tanesidir. Sporun etkinliklerin bu denli büyümesinde taraftarların gösterdiği ilginin önemi büyüktür. Spor endüstrisindeki tüm gelişimin temelinde aslında taraftar yatmaktadır. Taraftarın bulunmadığı bir spor dünyasını anlayabilmek için seyircisiz oynanan maçlara bakmak bile yeterlidir.⁶³

Spor endüstrisinde müşteri memnuniyetinin taraftarlık, fanatizm gibi faktörlerce desteklendiği düşünülse de uzun vadede yaşanabilecek bazı olumsuzluklar sonucunda memnuniyetin memnuniyetsizliğe dönüşebileceğini gözden kaçırmamak gerekir. Taraftar memnuniyetine etki eden faktörler kişiden kişiye, hatta takımdan takıma değişebilmektedir. Ancak farklı düzeylerde de olsa taraftar memnuniyetine etki ettiği bilinen belli başlı faktörler şu şekilde sıralanabilir. Sportif başarı, Kulübün geçmişi, Takım kadrosu, Stadyum, Lisanslı ürün kalitesi ve Tesisler olarak belirtilmiştir.⁶³

Müşteri-Taraftar konusu spor camiasında sürekli tartışılan ve bir ortak noktaya varılamamış konuların başında gelmektedir. Taraftar, günümüzde manevi katkıdan çok maddi katkı sağlaması beklenen bir kitleye dönüşmüştür. Bu açıdan bakıldığında taraftarın müşteriden farkının kalmadığı görülmektedir.⁶³

2.1.3.4. Sporda Saldırganlık ve Şiddet

Şiddet, genel anlamda bireylere veya toplumlara razı olmadıkları herhangi bir şekilde davranmaktır. Fiziksel müdahale, duygusal örselme, sözel hakaret gibi. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü (WHO) dünya çapında her yıl, 1.6 milyondan fazla insanın şiddet nedeniyle hayatını kaybettiğini, bunun dışında şiddete maruz kalan bireylerde fiziksel, cinsel, üreme yolları, zihinsel ve ruhsal sorunların ortaya çıktığını belirtmektedir. Şiddetin Kökeni şiddetin kökeni insanlığın tarihi kadar eskidir. Kutsal kaynaklarda yer alan Hz. Adem'in çocukları Habil ve Kabil arasında yaşanan süreç ve Kabil'in Habil'i öldürmesi insanlar arasında oluşan şiddetle ilgili bilinen ilk örnektir.

Bununla birlikte şiddetin kökeni ile ilgili kuramsal açıklamalar Freud tarafından yapılmıştır. Sigmund Freud bireyin davranışa yönelmesinde iki temel dürtünün egemen olduğunu vurgulayarak cinsellik ve saldırganlığın insan davranışlarına yön verdiği anlayışını ortaya koymuştur.⁶⁴

Araştırmacılar, saldırganlığın ve şiddet olgusunun en iyi şekilde toplumsal ilişkilerin dinamikleri içinde, bütüncül bir bakış açısıyla anlaşılabileceğini ifade etmektedirler. Spor sahalarında ve toplumda anlayış, hoşgörü ve uzlaşma yoksunluğu, ilişki ve iletişim bozukluğu, kavram ve değer çatışması içinde kargaşa toplumu yol açmaktadır.⁶⁵ Saldırganlık ile şiddet, eş anlamlı kavramlar değildir. Saldırganlık aktif, fiziksel bir şiddet olabileceği gibi; pasif, sözel ya da başka bir biçimde de ortaya çıkabilir. Şiddet, anlam bakımından daha özgül ve genellikle hiçbir şekilde sosyal olarak meşru görülmeyen, fiziksel olarak zarar veren saldırıları anlatmak için

kullanılmaktadır.⁶⁶ Saldırganlık, korku, öfke, hoşgörüsüzlük ve düşmanlık gibi birçok duyguyu içeren; insanlık tarihi boyunca, insanların topluca ya da bireysel olarak başvurduğu bir davranış biçimidir.⁶⁷ Saldırganlık, diğer bir canlıya kasıtlı olarak, fiziksel ya da duygusal olarak zarar verme tutum ve davranışını içeren bir durumdur.⁶⁸ Şiddet, zarar veya tahribe neden olan bariz bir aşırı fiziksel güç kullanımıdır.⁶⁹

Sırasıyla şiddeti açıklamaya çalışan başlıca üç teori vardır. Bunlar; içgüdü teorisi, biyolojik teori ve davranışçı teorilerdir. Bu temel teorilerden;

Birincisi içgüdü teorileridir. Freud ve Lorenz yaklaşımlarındaki pek çok farklılığa karşın, saldırganlığı bir içgüdü olarak gören kuramcılar arasında başı çekmektedirler. Freud'a göre saldırganlık dürtüsü, organizmada doğuştan vardır ve cinsel istek kadar temel bir insan davranışıdır. Freud'a göre saldırganlık, ölüm içgüdüleri olarak insanın kendine yönelik yıkıcı eğilimlerinin dış dünyadaki nesnelere çevrilmesidir.⁷⁰ Lorenz⁷¹ e göre saldırganlık eylemi, bireyin diğer insanlarla arasındaki mücadele içgüdülerinden kaynaklanmaktadır. Saldırganlık, mücadele içgüdüleri ile birlikte olan enerjinin ve saldırganlığı tetikleyen uyarıların gücü kadar ortaya çıkmaktadır.

Saldırganlığın doğasını içgüdü ve dürtü olarak açıklayan kuramcılara göre saldırgan davranışlar, doğuştan var olan ve dürtü mekanizmasının içsel biçimde uyarılmaları sonucu ortaya çıkar. Bu kuramlara göre saldırganlık, sürekli biçimde organizmada biriken bir enerjidir.⁷² Spor, bu bağlamda insanda oluşan saldırganlığın sosyal olarak kabul edilebilen yolla deşarj edilmesidir ve güvenlik subabıdır.

İkincisi biyolojik teoridir. Bu teoride, saldırganlığın açıklanmasında genetik faktörü rol oynar. Bu teori, beyin ve merkezi sinir sisteminin saldırgan davranışlara yol açtığını, saldırganlıkta kimyasal, hormonal ve genetik bir sürecin varlığını ve bu nedenle organizmadaki biyolojik bu mekanizmanın kaçınılmaz biçimde saldırganlık ve

şiddet içeren davranışlara yol açtığını savunmaktadır.⁷³ Erkeklik hormonu olan testosteron miktarının yüksek seviyelerde olması saldırgan davranışı artırmaktadır.⁷⁴ Spor sahalarında genç erkeklerin genellikle şiddete karışmalarını bu kuram yardımıyla açıklayabiliriz.

Üçüncüsü davranışçı teorilerdir. Saldırganlığı içgüdü kuramlarından farklı bir biçimde açıklayan ünlü *Engellenme-Saldırganlık Modeli* 'nde bir içgüdü'nün tersine, dürtü; her zaman var olan, sürekli artan bir enerji kaynağı değil; organizmanın yaşamsal bir ihtiyacı tatmin edilmediğinde ortaya çıkan ve yoksunluğu sona erdirmeye hizmet eden bir güç olarak kavramsallaştırılmıştır.⁷⁵

Hakemin tartışmalı kararları, seyircilerin oyunu engellemesi, yaralanma, sporcuların düşük performans düzeyleri ile antrenör ve sporcuların alaycı tavırları sonucunda spor müsabakalarında hayal kırıklığı yaşanabilmektedir. Ebeveynlerin işsizliği ve yetersiz beslenme gibi etkenler engellenmiş duygusu yaratabilmektedir. Bu duygu da sporda şiddet ve saldırgan davranışlara yol açabilmektedir. Bilgiyi İşleme Modeli'ne göre, sosyal davranış bir yere kadar bireyin yaşamı boyunca öğrenilen davranış programları tarafından kontrol edilmektedir. Bu davranış programları, hafızada depolanan bilişsel yapılar olarak tanımlanmakta ve sosyal sorunları çözmek için yol gösterici olarak kullanılmaktadır.⁷⁵

Diğer bir davranışçı model, *Sosyal Öğrenme Modeli*'dir. Bandura⁷⁶ ya göre; saldırganlık doğuştan gelen veya içgüdüsel bir özellik olmayıp edimsel koşullanma, gözlemsel öğrenmeyle öğrenilen bir özelliktir. Brewer ve Crono⁷⁷ ya göre, sosyal öğrenme kuramının temel ilkesi, sosyal davranışların öğrenildiğidir. Saldırganlık da diğer sosyal davranışlar gibi öğrenilmektedir. Sosyal öğrenme kuramında insan davranışları sürekli olarak çevre koşullarıyla etkileşim içinde bulunmaktadır. Davranışlar çevreyi etkileyip değiştirdiği gibi çevre de davranışları etkileyip

değiştirmektedir. Özetle sosyal öğrenme modeli, saldırgan davranışın model alınarak öğrenildiğini, ödüller ve cezalar ile de pekiştirildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda televizyon ve görsel medyanın, kamuoyunda oluşturduğu şiddet ve saldırganlık davranışları göz ardı edilemeyecek derecede önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur. Genç sporcular, spor yıldızlarını örnek alarak onların davranışlarını taklit etmektedir. Saldırgan oyun tarzını benimseyen ebeveynler, antrenörler ve takım arkadaşları da genç sporcunun rol modelleri olabilir. Şiddeti ceza ve ödül ile kuvvetlendiren *pekiştireç*, üç kaynaktan gelebilir; (1) antrenörler, takım arkadaşları, ailesi ve sporcuya yakın gruplardan, (2) oyunun yapısından, hakemler ve yöneticiler tarafından kuralların uygulanış biçiminden ve (3) taraftarların, medyanın, mahkemelerin ve toplumun tutumundan. Pekiştireçler, övgü, hediye, takımda yer alma, arkadaş çevresi ve aile içerisinde itibarının artması şeklinde olabilir. Başka sporcuların yaşantılarından kaynaklanan pekiştireçler, özellikle saldırgan oyun tarzlarına rağmen şöhret olarak görülen ve yüksek transfer ücretleri alan profesyonel oyuncuların kaynaklanabilir. Yeterli derecede saldırgan oyun tarzı sergilemeyen oyuncular, aileleri, takım arkadaşları, rakipleri ve seyircileri tarafından taciz edilerek ve takım dışında tutularak negatif pekiştireç ile karşılaşabilirler. Arzulanan davranışların geliştirilmesi için sporcular, antrenörler, taraftarlar, hakemler, yöneticiler, basın ve yayın organlarında çalışanlar arasında “yılın en iyilerinin” seçildiği ve ödüllendirildiği törenler yerel, bölgesel ve ulusal seviyede yapılmalıdır. Bu gibi törenlerde ödüller, devletin ve spor federasyonlarının en üst düzey yöneticilerince verilmesi ve bu organizasyonların yazılı ve görsel basında zorunlu olarak en geniş şekilde yer alması sporda şiddet davranışlarına onay verilmediğinin göstergesi olabilir. Bir diğer davranışçı teori olan Sosyal Kimlik Modeli’ne göre, kişiler kalabalık içinde farklı davranabilirler ve diğer grup üyelerinin psikolojik ve

davranışsal özelliklerine uyma eğilimi gösterirler. Spor kalabalığı, toplumda açıkça ifade edilebilen gruplardan biridir, üyeleri ortak bir hedefi paylaşır ve ortak bağları vardır. Kalabalık içinde kimliksizleşen bireyler sorunlu davranışlarını, kimliklerinin belirli olduğu durumlara göre daha kolay ortaya koyabilmektedirler.

Zimbardo⁷⁸ yaptığı çalışmalarda, kimliksizleşen bireylerin daha fazla saldırgan davranışlar sergilediğini ortaya koymuştur. Kalabalığın şiddeti ve oyuncular arasındaki şiddete itibar gösterilmesi ve bunun gençler tarafından izlenmesi; sosyal öğrenme ile edinilen bu davranışların içselleştirilmesine, norm olarak kabul edilmesine ve meşrulaşmasına yol açabilir. Bu teoriler, sporda yaşanan şiddet davranışlarını anlamamızda ve önlemler geliştirmemizde bize yol göstermektedir.

Son yıllarda toplumun huzurunu tehdit eden sıradan bir olaya dönüşen spor sahalarındaki şiddet, sportif müsabakaların seyir zevkini terör ve trajediye dönüştürmektedir. Sporda şiddet ile ilgili literatürde yer alan bazı kaynaklar, şiddeti incelerken şiddetin tarihsel bağlamını ele alarak işe başlamışlardır. Bazı yazarlar, Antik Yunan ve Roma oyunlarının genellikle şiddet içerikli oyunlar olduğu gerçeğini vurgulamak için Yunan ve Roma İmparatorluklarının tarihine kadar gitmişlerdir.⁷⁹ Olimpik slogan olan **“daha hızlı, daha yükseğe ve daha güçlü”** ("**citius, altius, fortius**") felsefesi ile özellikle fiziksel temasın olduğu takım sporlarında seyir ve eğlencenin kıyasıya rekabete dönüşmesi beraberinde şiddeti ortaya çıkarabilmektedir. Spor her ne kadar daha hızlıya, daha güçlüye ve daha yükseğe ulaşmak için yapılan büyük bir mücadele ise de, aynı zamanda evrensel ilke ve kurallarla yapılan bir oyun, yarış ve eğlencedir. Spor, yarışma ve rakip olmanın yanında sevgi, barış ve kardeşliktir.⁷⁹

Sporu yapanların, seyirci veya taraftarların, bireysel ya da sosyal nedenlerle bu amaçları görmezlikten gelmeleri, saptırmaları, kötüye kullanmaları, spor ortamlarını

savaş alanlarına dönüştürebilmektedir.⁶⁵ Şiddet, genç insanlar için hem suçu işleyen hem de kurban olarak daima bir sorun olmuş, fakat günümüzdeki kadar yüksek düzeye ulaşmamıştır. Diğer tüm sosyal sorunlarda olduğu gibi tek bir faktör sorumlu görülmemektedir. Şiddet birbiriyle çok karmaşık şekilde etkileşim gösteren pek çok faktörün birleşiminin bir sonucudur.^{80,81}

Spor ortamlarında karşı takım oyuncularına ve seyircilerine yönelik psikolojik, sözel, fiziksel, saldırganlık ve şiddet, sporun, birey ve toplum üzerindeki olumlu etkilerini ikinci plana itmektedir. Sporun fiziksel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişim üzerindeki olumlu etkisi olduğunu ortaya koyan birçok araştırma vardır.^{82,83,84-86}

Özellikle sosyal gelişimin en yoğun yaşandığı, ergenlik döneminde çocukların sportif faaliyetlere yönlendirilip, olumlu davranışlar kazandırılması yaşamsal önem taşımaktadır. Bu olumlu davranışları kazanmalarını isterken, spor ortamlarında şiddet olaylarına tanık olmaları, sporun farklı algılanmasına yol açabilmektedir. Evde, arkadaş çevresinde, okulda, spor sahalarında ve diğer alanlarda baskılanan, anlaşılmayan, kendini ifade edemeyen gençler genellikle kendini ifade etme yolu olarak saldırganlığa başvurabilmekte bu durumda okullarda, sportif faaliyet alanlarında ya da eğitim verilen diğer alanlarda ciddi sorunlara neden olabilmektedir.⁸⁷

Sporda Şiddetin Nedenleri

Sporda yaşanan şiddet olaylarının birçok kaynağı vardır. Bunları; oynanan oyunun özelliği, sporcular, hakem, spor yöneticileri, tribün liderleri, antrenörler, taraftarlar, yazılı ve görsel medya olarak sıralayabiliriz. Şiddet olaylarını, bireysel ve toplumsal etkenlerin birlikte şekillendirdiği olaylar olduğu, bireysel düzeyde yaşanan şiddet olaylarının, bireyin içinde bulunduğu toplumsal koşullardan ayrı düşünülemeyeceği, aynı zamanda toplumsal düzeyde yaşanan şiddet olaylarının da, bireyin kişilik özelliklerinden ayrı tutularak değerlendirilemeyeceği söylenebilir.

Böylece gelişimini sağlıklı toplumsal koşullarda tamamlamış bireylerin sağlıklı toplumsal yapılar meydana getireceği, toplumsal koşulların yetersizliğinin ise sağlıklı bireysel gelişimlere, sağlıklı bireysel gelişim geçiren bireylerin de doğal ve toplumsal çevrelerinde saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine neden olacağı düşünülebilir.⁸⁸

Spor çağımızda ticarileşmesine karşın, aynı zamanda her şeye rağmen hayranlık uyandıran bir olgudur. Medya aracılığı ile spor ve sporcuların bir takım özellikleri ortaya konulur. Özellikle çoğu sporların medya tarafından tanıtımında yıldız sporcuların yalnızca spordaki performansları dikkat çekmez, onların aynı zamanda gelirleri, transfer ücretleri, özel yaşamları ve hatta skandalları açığa çıkarılır. Bunun yanısıra, sporcuların uzun süre için normal yaşam standartlarından vazgeçerek yaptığı hazırlık, yaralanma riski, özel yaşamın olmaması gibi önemli engelleri aşarak profesyonel kariyerlerini inşa ettikleri, medya tarafından göz ardı edilir.⁸⁹

Medya'nın bu özelliklere vurgu yapmasının yanında şiddeti besleyen en önemli kaynaklardan biri olduğunu ifade edilmektedir. Müsabaka veya maçların büyük bir zevkle izlenmesini sağlamak amacıyla maç spiker ve yorumcularının oyun kurallarının dışında sahadaki sert ve kaba hareketlere vurgu yapması, izleyicilerin oyundaki şiddeti algılamasını kolaylaştırmaktadır. Maçtan maça bu yorumların devam etmesi, taraftarlarda doğrudan veya dolaylı nefret ve düşmanlık duygularının artmasına ve kontrol edilemeyen şiddet olaylarının yaşanmasına yol açmaktadır. Günümüzde sporcuların maç sırasında artan saldırgan tavırları, özellikle erkek seyircilerin spor müsabakalarını zevkle seyretme oranlarını yükseltmektedir. Hatta bazı araştırmalarda, birçok sporcunun, sporda şiddet ve saldırgan davranışları nerede ve nasıl kullanacaklarını önemli ölçüde düşündükleri ortaya konmuştur.⁷⁹

Bazen şiddet, hakemlerin yanlış ve yanlış kararlarına tepki olarak da ortaya çıkabilmektedir. Çoğu zaman taraftarların öfkeli ve saldırgan davranışları kontrol edilmediğinde şiddete dönüşmektedir. Genelde, taraftar veya seyircileri öfkeliendiren dokuz etken vardır, bunlar şunlardır.⁹⁰

1. Seyirci sayısı ve seyircilerin ayakta veya oturarak maçı izlemesi,
2. Kalabalığın yaşı, cinsiyeti, sosyo-ekonomik seviyesi ve ideolojileri,
3. Seyirciler için maçın anlamı ve önemi,
4. Takımların ve seyircilerin ilişkilerinin geçmişi,
5. Polis ve diğer güvenlik güçlerinin kalabalığı kontrol stratejileri (Biber gazı, köpekler, güvenlik kameraları ve diğer güvenlik araç ve yöntemleri),
6. Seyircilerin alkol ve diğer uyuşturucuları kullanma düzeyleri,
7. Maçın nerede yapıldığı (tarafsız saha ve takımların birinin sahasında olması),
8. Seyircilerin maça gelmek için sebepleri ve maça ne olmasını istedikleri,
9. Taraftarların kimlik kaynağı olarak takımlara etnik veya ulusal, yerel veya bölgesel, kulüp veya çete kimliği gibi anlam yüklemesidir.⁹⁰

Hem sporcular hem de seyirciler arasında saldırganlık dairesel etki ile yine saldırganlığa sebep olmaktadır. Karşı görüşlere aşırı şekilde tahammülsüzlük veya bir sebep olmaksızın bir takıma aşırı bağlılık göstermek olarak tanımlanan “**fanatizm**”, asi ve yıkıcı davranış olarak “**holiganizm**” veya alkol ve uyuşturucuların etkisi altında planlı, ahlaksız yıkıcı davranış biçimi olarak “**vandalizm**” (tahripkarlık) gibi davranış kalıpları, bir kimseyi yaralamaya hatta öldürmeye yönelik sonuçları ile toplumsal barışı tehdit etmektedir.⁹⁻¹²

Sporda şiddete yol açan nedenler sosyolojik açıdan da değerlendirilmektedir. Demografik özellikler erkek/kadın, yaşlı/genç, yoksulluk ve işsizlik gibi faktörler

şiddetle ilişkili olabilmektedir. Taraftarlarla ilgili yapılan çalışmalarda, sosyo ekonomik düzeyleri düşük toplum kesiminden ve yaşları küçük genç erkeklerin bu gruplarda kendilerine yer buldukları görülmektedir.⁹⁻¹²

Kültürel inanç sistemleri de şiddete yol açabilir. Toplumda ayrımcılığın da şiddete neden olabileceğini şu örnekle açıklayabiliriz; yakın geçmişimizde ülke gündemini meşgul eden olayların başında gelen Bursaspor-Diyarbakırspor karşılaşması, sporun nasıl bir ayrımcılık motivasyonuna zemin hazırlayan bir alana dönüştüğünün de önemli örneklerinden biridir (TBMM Raporu, 2011).⁹¹

Özellikle stadyumlarda ve spor salonlarında yaşanan sporda şiddet birçok ülkenin sorunu durumundadır. 1989 ve 1990 yıllarında İngiliz taraftarların yarattıkları olaylarda birçok insanın yaşamını yitirmesi sonucunda, İngiliz hükûmeti tarafından Taylor'a (1990), hazırlatılan "*Şiddetin Önlenmesi İçin Yeni Düzenlemeler Raporu*"nda dört önemli konuya vurgu yapılmıştır; (1) sahaların fiziki şartları düzenlenmeli ve seyircinin konforu sağlanmalıdır, (2) sahalardaki olaylara sert ve caydırıcı önlemler getirecek yasal düzenlemeler getirilmelidir, (3) holigan olarak tanımlanan seyircilerin takip ve saptanmasında özel güvenlik ve genel kolluk güçlerinin görevlendirilmeleri sağlanmalı, kameralar ve elektronik bilet uygulaması gibi yöntemlerle etkin bir sistem geliştirilmelidir ve (4) şiddete karşı bilinçlendirme sağlayacak sporun içinde yer alan aktörlere eğitimler verilmelidir.⁹²

Taylor'un raporunda altını çizdiği ve sorun olan konuların ülkemizde de yaşanmakta olduğu gözlemlenmiştir (TBMM Raporu, 2011).⁹¹ Son yıllarda yapılan çalışmalar bu noktaları referans alarak ilerlemektedir. Mevcut tesislerin iyileştirilmesi ve yeni modern tesislerin yapılması, sporda şiddetle ilgili yasal düzenlemelerin yapılarak, uygulamaya konulması (6222 Kanun, 2011) bunun örnekleri olabilir ancak spor eğitimi ve spor kültürü ile ilgili çalışmalar istenilen düzeye ulaşmamıştır. Sportif

ve fiziksel aktivitelere katılımın artırılması performans sporunun alt yapısının oluşturulmasında ve sporda şiddeti azaltan spor kültürünün geliştirilmesinde temel etken olduğu unutulmamalıdır. Türkiye Londra Olimpiyat Oyunlarında altın madalya sıralamasında 32. Sırada yer almıştır. Oysa Türkiye, dünyanın 17. büyük ekonomisidir ve bu değerin 2026 yılında 13.sıra olacağı öngörülmektedir. Olimpiyat Oyunlarındaki başarımız, 1996 Atlanta'dan, 2008 Pekin'e kadar geçen dönemde 4 altından 1 altın madalyaya kadar düşmüştür. En son 2012 Londra Olimpiyat oyunlarında ise, 2 altın madalya ile artış eğilimine girmiş ve 2 altın, 2 gümüş ve 1 bronz olmak üzere toplam 5 madalya ile genel sıralamada 37'den 32. sıraya yükselmiştir. Pekin ve Londra Olimpiyat Oyunlarında kazanılan 2 altın madalya Türk spor sisteminin değil, Rusya (güreşçi Ramazan Şahin) ve Almanya'nın (Taekwondocu Servet Tazegül) yetiştirdiği sporcularımız tarafından kazanılmıştır. Olumlu gelişme olarak sadece olimpiyat oyunlarında ülkemizin kazandığı toplam madalya sayısında bir artış ve güreşin dışında bayan sporcuların altın madalya kazanması olmuştur. Türkiye'de düzenli ve sistemli spor yapan insanların sayısının artırılması hedef olarak yeterince önemsenmemiştir.⁹¹ Avrupa Birliği'ne üye olmaya çalıştığımız bu günlerde; toplam nüfusun fiziksel ve sportif aktivitelere katılım oranları Avrupa'da Hollanda % 56, Almanya % 53, İngiltere % 41 Fransa % 39, İtalya % 35 ve İspanya % 28 düzeyinde olduğu¹⁴ (Bottenburg, 2011) göz önünde bulundurulursa; Spor Genel Müdürlüğü'nün 2013 verilerine göre, Türkiye, 75.627.000 nüfusu ve 566.056 aktif sporcu sayısı ile hesaplanan oran % 0,75'lik oran ile 2.817.773 lisanslı sporcu sayısı ile belirlenen % 3.73'lük oran arasındaki büyük farkı bilimsel açıdan açıklamak mümkün değildir.¹⁵

Sportif ve fiziksel aktivitelere katılım oranlarını % 30'lara ve yukarısına çıkarmak için tüm devlet kurumları ve sivil toplum örgütlerinin seferber olması gerekmektedir. Türkiye "uzun vadeli sporcu geliştirme programını" uygulayarak ve

nüfusun en az %20'sinin düzenli fiziksel aktivitelere katılımını sağlayarak daha bilinçli sporcu ve seyirci kitlesi oluşturabilir. Spora seyirci olarak büyük kitlelerin pasif katılımına karşın sadece nüfusunun %0.75'inin aktif katılımı, gelişmiş ülkeler ile tezat oluşturmaktadır. Sporda şiddetin kültürel anlamdaki kaynağı, spora aktif katılanların düşük oranlarda olmasıdır. Sistemli ve yapılandırılmış spor eğitimi almayan kitleler, sokağın değerleriyle şekillenen seyirci kültürü ile saldırganlık ve şiddete uygun hale gelmektedir.¹⁷ Sağlıklı bir toplum, hiçbir şiddet olayının yaşanmadığı, çatışmaların olmadığı bir toplum olmaktan çok, ortaya çıkan sorunların çözülebilmesi alışkanlığının yerleşmiş olması ile ortaya çıkar.⁹³

3. MATERYAL VE METOT

Bu çalışma; Atatürk Üniversitesinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında eğitimlerini sürdüren 1207 erkek ve 792 kadın olmak üzere toplam 1999 öğrenciye (Tablo 3.1) düzenli fiziksel aktivite ye katılıma yönelik davranış değiştirme isteklerini belirlemek için **Egzersize Yönelik Davranış Değiştirme Aşamaları Anketi'nin (EYDDA)**, bireylerin fiziksel aktiviteye katılıma hazır olma seviyelerini ölçmek için kullanıldı (Marcus et al., 1992; MarcusandLewis, 2003).

Tablo 3.1. Çalışmaya katılan erkek ve kadın deneklerin yaş dağılımı.

Yaş (Yıl)	CİNSİYET		Toplam
	Erkek	Kadın	
18	37 (% 3,1)	46 (% 5,8)	83 (%4,15)
19	38 (% 3,1)	44 (% 5,6)	82 (%4,10)
20	43 (% 3,6)	25 (% 3,2)	68 (%3,40)
21	291 (% 24,1)	204 (% 25,8)	495 (%24,76)
22	313 (% 25,9)	218 (% 27,5)	531 (%26,56)
23	216 (% 17,9)	118 (% 14,9)	334 (%16,71)
24	174 (% 14,4)	96 (% 12,1)	270 (%13,51)
25	54 (% 4,5)	23 (% 2,9)	77 (%3,85)
26	26 (% 2,2)	16 (% 2,0)	42 (%2,10)
27	5 (% ,4)	,1 (% ,1)	6 (%0,30)
28	3 (% ,2)	-	3 (%0,15)
29	3 (% ,2)	-	3 (%0,15)
30	4 (% ,3)	-	4 (%0,20)
31	-	,1 (% ,1)	1 (%0,05)
TOPLAM	1207 (%100)	792 (%100)	1999 (%100)

Anketlerin Uygulanması

EYDDA Anketi, evet ve hayır seçeneklerinden oluşun iki seçenekli bir ankettir. Ankete katılanlar, kendi fiziksel aktiviteye katılım durumları ile ilgili evet veya hayır şeklinde cevapladılar. Verdikleri cevaplara göre, beş kategoriye ayrıldılar. Bunlar; niyet öncesi, niyet, hazırlık, aksiyon ve koruma aşamalarıdır.

PASCQ'nun(Physical Activity Stages of Change Questionnaire)Türkçe versiyonuEYDDAbu çalışmada kullanılmıştır (Cengiz, 2010) Türkçe versiyonun test-tekrar test güvenilirliği yüksektir (ISC= .80).

Ankette sırasıyla şu sorular soruldu; (1) şu anda orta düzeyde fiziksel aktiviteye katılmaktayım, (2) gelecek 6 ayda orta düzeyde fiziksel aktiviteye katılımımı arttırmak niyetindeyim, (3) şu anda düzenli olarak orta düzeyde fiziksel aktivite yapmaktayım, (4) son 6 aydır düzenli olarak orta düzeyde fiziksel aktiviteye katılmaktayım ve ilave olarak (5) geçmişte, en az 3 yıllık dönemde düzenli olarak orta düzeyde aktivitelere katıldım.

Puanlama algoritmaları kullanılarak beş ayrı egzersiz yönelik davranış aşaması basamağına ayrılmaktadır:

Niyet Öncesi (NÖ)= 1. Soru=Hayır; 2.soru=Hayır

Niyet (N)=1. Soru=Hayır; 2.soru=Evet

Hazırlık (Hz)= 1. Soru=Evet; 3.soru=Hayır

Hareket (Hr)= 1. Soru=Evet; 3.soru=Evet; 4.soru=Hayır

Devamlılık (D)= 1. Soru=Evet; 3.soru=Evet; 4.soru=Evet

(Marcus and Lewis, 2003).

Anketin kriter geçerliğinin sınanmasına yönelik yapılan analizler anketin kriter geçerliğini destekler niteliktedir. Ayrıca, anketin güvenilirliği için yapılan test-tekrar test değeri (ICC=.80) yüksek bulunmuştur (Cengiz ve diğ., 2010).Ayrıca deneklere geçmişte üç yıllık bir dönemde devamlılık olarak nitelenebilecek seviye düzenli fiziksel aktiviteye katılıp katılmadığı da sorulmuştur.

Taraftarlık Düzeyi Anketi (TDA):Deneklerin taraftarlık düzeylerini belirlemek için 30 sorudan oluşturulan ekte sunulan anket kullanıldı. Bu anket normal ve fanatik taraftarın farklı boyutlarını veya davranışlarını ölçmeye yönelik

hazırlanmıştır. Normal ve fanatik taraftarlık anketinin (TDA) geliştirilmesinde dört aşamalı yol takip edildi. Birinci aşamada problem tanımlandı. İkinci aşamada taslak form oluşturmak için maddeler yazıldı. Üçüncü aşamada uzman görüşü alınarak ön uygulama formu oluşturuldu.

Beden Kitle İndeksinin Hesaplanması: Günümüzde vücut kompozisyonunun ve şişmanlığın değerlendirilmesindeki en önemli yöntemlerden biri beden kitle indeksinin (BKİ) hesaplanmasıdır. Bu amaçla deneklerin vücut ağırlığı ve boy uzunluğu ölçülmüştür.

$$\text{BKİ} = \text{Vücut Ağırlığı (kg)} / \text{Boy Uzunluğu}^2 \text{ (m)}$$

Boy uzunluğu, ayaklar çıplak iken stadiometre (Holtain, UK) ile vücut ağırlıkları şortlu iken elektronik baskül (Seca, Germany) ile ölçülmüştür.

İstatistik Analiz

SPSS 19 versiyonu kullanılarak öğrencilerin tercihlerinin frekansı ve yüzdeleri hesaplandı. Krostabülasyon analizi ile birlikte gruplar arasında dağılımların farklı olup olmadığını belirlemek için X^2 testi uygulandı. Sürekli ve kategori değişkenleri için tanımlayıcı istatistikler kullanılarak aritmetik ortalamalar, standart sapmalar ile minimum ve maksimum değerler hesaplandı. İkili grupların karşılaştırılmasında t-testi analizleri kullanılırken üç ve daha büyük grupların karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanıldı. Gruplararası farklılığın kaynağının belirlenmesi için Post Hoc LSD testi (Least Significant Test) kullanıldı. Değişkenler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde 0.05 ve 0.01 anlamlılık seviyesi kabul edildi.

4. BULGULAR

Bu çalışmada;

Tablo 4.1’de kadın ve erkek öğrencilerin fiziksel özellikleri ve aylık harcamaları ile ilgili tanımlayıcı istatistikler,

Tablo 4.2’de farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkeklerde düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamaları,

Tablo 4.3’de kadın ve erkek öğrencilerin tiyatro, sinema ve kulüp etkinliklerine katılım oranlarının karşılaştırılması,

Tablo 4.4’de cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması,

Tablo 4.5’de erkek öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması,

Tablo 4.6’da kadın öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması,

Tablo 4.7’de kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin tiyatroya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması,

Tablo 4.8’de kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin sinemaya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması,

Tablo 4.9’da kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin kulüp etkinliklerine katılıp katılmamalarına göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması,

Tablo 4.10’da erkek öğrencilerde değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları,

Tablo 4.11’de Kadın öğrencilerde değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları,

Tablo 4.12’de Tüm katılımcılarda değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları sunulmuştur.

Kadın ve erkek öğrencilerin fiziksel özellikleri ve aylık harcamaları ile ilgili tanımlayıcı istatistiklerde (Tablo 4.1), iki grup arasında tüm değişkenler bakımından anlamlı farklılık vardır ($p < .01$). Erkekler 22.24 yıl ile kadınların 21.86 yıl değerinden daha büyük yaş ortalamasına sahiptir. Erkeklerin 172,24 cm boy uzunluğu ortalaması kadınların 161,03 cm ortalamasından daha büyüktür. Erkeklerin 66,75 kg’lık ortalama vücut ağırlığı kadınların 53,33 kg’lık ortalama değerinden daha büyüktür. Beden kitle indeksi bakımından erkeklerin 22,48’lik ortalama değeri kadınların 20,56’lik değerinden daha büyüktür. Erkekler daha uzun boylu ve daha büyük vücut ağırlığına sahiptir. Erkeklerin ortalama aylık harcaması 300-500 TL harcamayı ifade eden miktarı 2.03’lük değer ile geçerken kadınların ortalaması 1.88 ile 300-500 TL arasındaki ikinci grubun altında yer almaktadır. Kadınlar daha az para harcamaktadır. Tüm değişkenlerde istatistiksel seviyede erkekler, kadınlardan daha büyük ortalamalara sahiptir ($p < .01$). Erkekler daha yaşlı, daha uzun boylu, daha ağır kilolu ve aylık harcaması daha fazladır.

Tablo 4.1. Kadın ve erkek öğrencilerin fiziksel özellikleri ve aylık harcamaları ile ilgili tanımlayıcı istatistikler.

Değişkenler	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama	Min-Maks.	sd	t değeri	Sig.
Yaş (yıl)	Erkek	1207	22,24±1,77	18,00-30,00	1997	4,696	,000**
	Kadın	792	21,86±1,77	18,00-31,00			
	Toplam	1999	22,09±1,78	18,00-31,00			
Boy Uzunluğu (cm)	Erkek	1207	172,24±6,94	152,00-197,00	1997	37,828	,000**
	Kadın	792	161,03±5,71	150,00-192,00			
	Toplam	1999	167,80±8,49	150,00-197,00			

Tablo 4.1. (Devamı)

Vücut Ağırlığı (kg)	Erkek	1207	66,75±9,28	18,00-120,00	1997	35,692	,000**
	Kadın	792	53,33±6,25	45,00-87,00			
	Toplam	1999	61,43±10,51	18,00-120,00			
Beden Kitle İndeksi (BKİ)	Erkek	1207	22,48±2,66	5,88-38,97	1997	17,145	,000**
	Kadın	792	20,56±2,08	15,57-31,96			
	Toplam	1999	21,72±2,62	5,88-38,97			
Harcama (TL)	Erkek	1207	2,03±0,78	1,00-4,00	1997	4,418	,000**
	Kadın	792	1,88±0,67	1,00-4,00			
	Toplam	1999	1,97±0,74	1,00-4,00			

Gruplar arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkeklerde düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamaları karşılaştırıldığında (Tablo 4.2), sınıflar arasında anlamlı farklılıklar vardır. Birinci ve ikinci sınıfta erkek ve kadınlar arasında .001 seviyesinde anlamlı farklılık vardır. Erkek ve kadın öğrenciler arasında üç ve dördüncü sınıflarda egzersiz davranışı değiştirme aşamalarının dağılımı arasında anlamlı farklılık yoktur. Yine sınıf gözetmeksizin yapılan karşılaştırmada, erkek ve kadın öğrencilerin dağılımları arasında .01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.2. Farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkeklerde düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamaları.

Sınıf	Cinsiyet	Davranış Değiştirme Aşamaları						X ²	Asymp. Sig.
		Niyet Öncesi	Niyet	Hazırlık	Hareket	Koruma	Toplam		
1. Sınıf	Erkek	53	39	39	35	87	253	19,32	,001**
		% 20,95	% 15,42	% 15,42	% 13,83	% 34,39	100,00		
	Kadın	63	22	25	28	32	170		
		% 37,06	% 12,94	% 14,71	% 16,47	% 18,82	100,00		
	Toplam	116	61	64	63	119	423		
		% 27,42	% 14,42	% 15,13	% 14,89	% 28,13	100,00		

Tablo 4.2. (Devamı)

2. Sınıf	Erkek	122	51	54	71	140	438	13,59	,009**
		% 27,85	% 11,64	% 12,33	% 16,21	% 31,96	100,00		
	Kadın	95	30	40	42	52	259		
% 55,88		% 17,65	% 23,53	% 24,71	% 30,59	152,35			
Toplam	217	81	94	113	192	697			
	% 31,13	% 11,62	% 13,49	% 16,21	% 27,55	100,00			
3. Sınıf	Erkek	102	38	37	55	109	341	7,62	,107
		% 29,91	% 11,14	% 10,85	% 16,13	% 31,96	100,00		
	Kadın	84	19	31	38	53	225		
% 37,33		% 8,44	% 13,78	% 16,89	% 23,56	100,00			
Toplam	186	57	68	93	162	566			
	% 32,86	% 10,07	% 12,01	% 16,43	% 28,62	100,00			
4. Sınıf	Erkek	41	12	27	36	58	174	7,98	,093
		% 23,56	% 6,90	% 15,52	% 20,69	% 33,33	100,00		
	Kadın	51	9	13	22	43	138		
% 36,96		% 6,52	% 9,42	% 15,94	% 31,16	100,00			
Toplam	92	21	40	58	101	312			
	% 54,12	% 6,73	% 12,82	% 18,59	% 32,37	100,00			
Tüm Sınıflar	Erkek	318	140	157	197	395	1207	35,54	,000**
		% 26,35	% 11,60	% 13,01	% 16,32	% 32,73	100,00		
	Kadın	293	80	109	130	180	792		
% 36,99		% 10,10	% 13,76	% 16,41	% 22,73	100,00			
Toplam	611	220	266	327	575	1999			
	% 30,57	% 11,01	% 13,31	16,36	% 28,76	100,00			

Gruplar arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Kadın ve erkek öğrencilerin tiyatro, sinema ve kulüp etkinliklerine katılım oranlarının karşılaştırılmasında (Tablo 4.3), iki grup arasında bazı değişkenler açısından anlamlı farklılıklar vardır. Kadınların sinema ve tiyatroya gitme oranları

erkeklerden .01 seviyesinde anlamlı şekilde farklı iken kulüp faaliyetlerine katılım bakımından erkek ve kadınlar arasında anlamlı farklılık yoktur. Erkeklerin % 35,54'i ve kadınların % 64,39'u tiyatroya gitmektedir. Yine erkeklerin % 76,64'ü ve kadınların % 85,10'u sinemaya gitmektedir. Sadece kulüp etkinliklerine katılım bakımından erkekler % 20,71'lik oranla kadınlardan (% 23,11) biraz daha düşük kulüp etkinliklerine katılıyor gözükmektedir. Bu matematiksel farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılmasında (Tablo 4.4), sadece boy uzunluğu ve vücut ağırlığı bakımından davranış değiştirme aşamaları (niyet öncesi, niyet, hazırlık, hareket ve devamlılık) arasında anlamlı farklılık vardır. LSD (Least Significant Difference) Post Hoc analizlerinde, boy uzunluğu değişkeninde niyet öncesi dönem; niyet hazırlık, hareket ve devamlılık aşamalarından daha istatistiksel seviye daha küçük ortalamaya sahiptir. Niyet öncesi dönemdeki katılımcılar, en kısa boyludur. Yine devamlılık aşamasındaki katılımcılar hazırlık aşamasındakilerden daha büyük ortalamaya sahiptir ($p<.01$). LSD analizlerine göre, vücut ağırlığı değişkeninde niyet öncesi dönem, hareket ve devamlılıktan, hazırlık aşaması hareket ve devamlılık aşamalarından daha küçük ortalamalara sahiptir ($p<.01$). Ortalama yaş ve BKİ açısından davranış değiştirme aşamaları arasında anlamlı farklılık yoktur. Normal taraftarlık değişkeninde davranış değişim basamakları arasında istatistiksel anlamlı ilişki vardır. LSD analizlerine göre, niyet öncesi dönem; niyet, hazırlık, hareket ve devamlılık aşamalarından anlamlı şekilde daha küçük ortalamaya sahiptir ($p<.01$). Yine hazırlık devamlılıktan ve hareket aşaması devamlılık aşamalarından istatistiksel anlamlılıkta daha büyük ortalamalara sahiptir ($p<.01$). Fanatik taraftarlık seviyesi değişkeni bakımından davranış değişim

basamaklarının LSD analizlerinde, hazırlık aşaması; niyet öncesi, niyet, hareket ve devamlılık aşamalarından anlamlı seviyede daha büyük ortalamaya sahiptir ($p<.05$). Ayrıca hareket aşaması, hazırlık aşaması grubundan daha küçük ortalamaya sahiptir ($p<.05$). Cinsiyet ayrımı dikkate alınmadan normal taraftarlık düzeyinin belirlenmesinde en yüksek puanın 22 olduğu düşünüldüğünde; niyet öncesi aşamada 7.69'luk ortalama en üst puanın % 34.95'ine, niyet aşamasında 8.56'lık ortalama %38.91'ine, hazırlık aşamasındaki 9.35'lik ortalama %42.50'sine, hareket aşamasındaki 9.28'lik ortalama %42.18'ine, devamlılık aşamasındaki 8.31'lik ortalama %37.77'ye ve toplamda 8.45'lik ortalama %38.41'ine karşılık gelmektedir. Cinsiyet ayrımı dikkate alınmadan fanatik taraftarlık düzeyinin belirlenmesinde en yüksek puanın 8 olduğu düşünüldüğünde; niyet öncesi aşamada 2.13'luk ortalama en üst puanın % 26.63'üne, niyet aşamasında 2.19'luk ortalama %27.38'ine, hazırlık aşamasındaki 2.57'lik ortalama %32.13'üne, hareket aşamasındaki 2.22'lik ortalama %27.75'ine, devamlılık aşamasındaki 2.18'lik ortalama %27.25'ine ve toplamda 2.22'lik ortalama %27.75'ine karşılık gelmektedir.

Tablo 4.3. Kadın ve erkek öğrencilerin tiyatro, sinema ve kulüp etkinliklerine katılım oranlarının karşılaştırılması.

Değişkenler	Cinsiyet	N	KATILIM		X ²	Asymp. Sig.
			Evet	Hayır		
Tiyatro	Erkek	1207	429(% 35,54)	778(% 64,46)	159,81	,000**
	Kadın	792	510(% 64,39)	282(% 35,61)		
	Toplam	1999	939(% 46,97)	1060(% 53,03)		
Sinema	Erkek	1207	925(% 76,64)	282(% 23,36)	21,41	,000**
	Kadın	792	674(% 85,10)	118(% 14,90)		
	Toplam	1999	1599(% 79,99)	400(% 20,01)		
Kulüp	Erkek	1207	250(% 20,71)	957(% 79,29)	1,62	,204
	Kadın	792	183(% 23,11)	609(% 76,89)		
	Toplam	1999	433(% 21,66)	1566(% 78,34)		

Gruplar arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.4. Cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması.

Değişkenler	Davranış Değiştirme Aşamaları	N	Mean	Min-Maks.	sd	F	Sig.	LSD (post Hoc) Özet
Yaş (yıl)	Niyet Öncesi (NÖ)	611	22,13±1,69	18,00-30,00	4	1,823	,122	Fark Yok
	Niyet (N)	220	21,98±1,81	18,00-30,00				
	Hazırlık (Hz)	266	21,85±1,78	18,00-27,00				
	Hareket (Hr)	327	22,17±1,77	18,00-27,00				
	Devamlılık (D)	575	22,15±1,87	18,00-31,00				
	TOPLAM	1999	22,09±1,78	18,00-31,00				
Boy Uzunluğu (cm)	Niyet Öncesi (NÖ)	611	166,02±8,34	150,00-197,00	4	11,368	,000	NÖ<N, Hz, Hr ve D; D>Hz
	Niyet (N)	220	167,95±8,77	150,00-195,00				
	Hazırlık (Hz)	266	167,83±8,01	150,00-190,00				
	Hareket (Hr)	327	168,62±8,75	150,00-190,00				
	Devamlılık (D)	575	169,15±8,30	150,00-192,00				
	TOPLAM	1999	167,80±8,49	150,00-197,00				
Vücut Ağırlığı (kg)	Niyet Öncesi (NÖ)	611	60,00±9,74	45,00-100,00	4	6,103	,000	NÖ<Hr ve D; Hz<Hr, D
	Niyet (N)	220	61,38±11,81	45,00-120,00				
	Hazırlık (Hz)	266	60,72±9,89	45,00-90,00				
	Hareket (Hr)	327	62,73±11,62	18,00-110,00				
	Devamlılık (D)	575	62,56±10,22	45,00-110,00				
	TOPLAM	1999	61,43±10,51	18,00-120,00				
Beden Kitle İndeksi (BKI)	Niyet Öncesi (NÖ)	611	21,68±2,42	15,57-32,32	4	1,378	,239	Fark Yok
	Niyet (N)	220	21,62±2,74	16,22-33,95				
	Hazırlık (Hz)	266	21,48±2,56	16,73-28,73				
	Hareket (Hr)	327	21,94±2,85	5,88-33,21				
	Devamlılık (D)	575	21,79±2,67	15,47-38,97				
	TOPLAM	1999	21,72±2,62	5,88-38,97				
Aylık Harcama (TL)	Niyet Öncesi (NÖ)	611	1,91±0,71	1,00-4,00	4	2,143	,073	Fark Yok
	Niyet (N)	220	2,00±0,74	1,00-4,00				
	Hazırlık (Hz)	266	1,92±0,72	1,00-4,00				
	Hareket (Hr)	327	2,01±0,72	1,00-4,00				
	Devamlılık (D)	575	2,02±0,79	1,00-4,00				
	TOPLAM	1999	1,97±0,74	1,00-4,00				
Normal Taraftarlık (puan)	Niyet Öncesi (NÖ)	611	7,69±4,79	,00-22,00	4	7,446	,000	NÖ<N, Hz, Hr ve D; Hz>D; Hr>D
	Niyet (N)	220	8,56±5,00	,00-22,00				
	Hazırlık (Hz)	266	9,35±4,99	,00-22,00				
	Hareket (Hr)	327	9,28±4,98	,00-22,00				
	Devamlılık (D)	575	8,31±5,84	,00-22,00				
	TOPLAM	1999	8,45±5,22	,00-22,00				
Fanatik Taraftarlık (puan)	Niyet Öncesi (NÖ)	611	2,13±1,85	,00-8,00	4	2,456	,044	Hz>NÖ, N, Hr ve D; Hr<Hz
	Niyet (N)	220	2,19±1,99	,00-8,00				
	Hazırlık (Hz)	266	2,57±1,93	,00-8,00				
	Hareket (Hr)	327	2,22±1,91	,00-8,00				
	Devamlılık (D)	575	2,18±2,23	,00-8,00				
	TOPLAM	1999	2,22±2,00	,00-8,00				

Gruplar arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Erkek öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılmalarında (Tablo 4.5), yaş, beden kitle indeksi ve aylık harcama değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık yoktur. Boy uzunluğu değişkeni ile ilgili LSD analizleri, niyet öncesi aşamanın, hareket ve devamlılık aşaması gruplarından daha düşük ortalamaya sahip olduğunu göstermektedir ($p<.05$). Yine vücut ağırlığı değişkeni için yapılan LSD analizlerinde, hazırlık aşaması grubu, niyet öncesi ve niyet aşaması gruplarından daha düşük ortalamaya sahiptir ($p<.05$). Normal taraftarlık değişkeninin LSD analizleri; niyet öncesi aşama grubunun, niyet, hazırlık ve devamlılık aşaması gruplarından daha düşük ortalamaya sahip olduğunu görülmüştür ($p<.01$). Fanatik taraftarlık değişkeninin LSD analizlerinde ise niyet öncesi aşama grubu hazırlık aşaması grubundan küçükken, hazırlık aşaması grubu da hareket ve devamlılık gruplarından daha büyük ortalama değerlere sahip bulunmuştur ($p<.05$).

Erkek öğrencilerde normal taraftarlık düzeyinin belirlenmesinde en yüksek puanın 22 olduğu düşünüldüğünde; niyet öncesi aşamada 7,65'lik ortalama en üst puanın % 34,77'sine, niyet aşamasında 8,99'luk ortalama %40,86'sına, hazırlık aşamasındaki 10,22'lik ortalama %46,45'ine, hareket aşamasındaki 9,54'lük ortalama %43,36'sına, devamlılık aşamasındaki 9,25'lik ortalama %42,05'e ve toplamda **8,97**'lik ortalama %40,77'sine karşılık gelmektedir.

Erkek öğrencilerde fanatik taraftarlık düzeyinin belirlenmesinde en yüksek puanın 8 olduğu düşünüldüğünde; niyet öncesi aşamada 2,09'luk ortalama en üst puanın % 26,63'üne, niyet aşamasında 2,36'lık ortalama %29,52'sine, hazırlık aşamasındaki 2,73'lük ortalama %34,13'üne, hareket aşamasındaki 2,28'lik ortalama %28,52'sine, devamlılık aşamasındaki 2,33'lük ortalama %29,13'üne ve toplamda 2,31'lik ortalama %28,87'sine karşılık gelmektedir.

Tablo 4.5. Erkek öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	Davranış Değiştirme Aşamaları	N	Mean	Min-Maks.	sd	F	Sig.	LSD (Post Hoc) Özet
Yaş (yıl)	Niyet Öncesi (NÖ)	318	22,32±1,71	18,00-30,00	4	1,082	,364	Fark Yok
	Niyet (N)	140	22,32±1,80	18,00-30,00				
	Hazırlık (Hz)	157	22,03±1,71	18,00-27,00				
	Hareket (Hr)	197	22,34±1,70	18,00-27,00				
	Devamlılık (D)	395	22,18±1,86	18,00-30,00				
	TOPLAM	1207	22,24±1,77	18,00-30,00				
Boy Uzunluğu (cm)	Niyet Öncesi (NÖ)	318	171,15±7,21	152,00-197,00	4	3,613	,006**	NÖ < Hr ve D;
	Niyet (N)	140	172,03±7,13	153,00-195,00				
	Hazırlık (Hz)	157	172,23±6,53	158,00-190,00				
	Hareket (Hr)	197	173,33±7,09	155,00-190,00				
	Devamlılık (D)	395	172,66±6,63	152,00-192,00				
	TOPLAM	1207	172,24±6,94	152,00-197,00				
Vücut Ağırlığı (kg)	Niyet Öncesi (NÖ)	318	65,97±8,61	45,00-100,00	4	2,929	,020*	Hz < NÖ ve N
	Niyet (N)	140	66,88±10,68	49,00-120,00				
	Hazırlık (Hz)	157	65,90±8,49	48,00-90,00				
	Hareket (Hr)	197	68,63±10,26	18,00-110,00				
	Devamlılık (D)	395	66,72±8,96	47,00-110,00				
	TOPLAM	1207	66,75±9,28	18,00-120,00				
Beden Kitle İndeksi (BKI)	Niyet Öncesi (NÖ)	318	22,51±2,50	15,57-32,32	4	1,346	,251	Fark Yok
	Niyet (N)	140	22,53±2,68	17,99-33,95				
	Hazırlık (Hz)	157	22,21±2,47	16,98-28,73				
	Hareket (Hr)	197	22,81±2,84	5,88-33,21				
	Devamlılık (D)	395	22,38±2,75	15,47-38,97				
	TOPLAM	1207	22,48±2,66	5,88-38,97				
Aylık Harcama (TL)	Niyet Öncesi (NÖ)	318	1,98±0,76	1,00-4,00	4	1,418	,226	Fark Yok
	Niyet (N)	140	2,01±0,74	1,00-4,00				
	Hazırlık (Hz)	157	1,94±0,74	1,00-4,00				
	Hareket (Hr)	197	2,08±0,74	1,00-4,00				
	Devamlılık (D)	395	2,08±0,83	1,00-4,00				
	TOPLAM	1207	2,03±0,78	1,00-4,00				
Normal Taraftarlık (puan)	Niyet Öncesi (NÖ)	318	7,65±5,02	,00-22,00	4	7,892	,000**	NÖ < N, Hz, Hr ve D; N < Hz
	Niyet (N)	140	8,99±5,04	,00-22,00				
	Hazırlık (Hz)	157	10,22±4,80	,00-22,00				
	Hareket (Hr)	197	9,54±5,12	,00-22,00				
	Devamlılık (D)	395	9,25±5,90	,00-22,00				
	TOPLAM	1207	8,97±5,38	,00-22,00				
Fanatik Taraftarlık (puan)	Niyet Öncesi (NÖ)	318	2,09±1,91	,00-8,00	4	2,546	,038*	NÖ < Hz; Hz > Hr ve D
	Niyet (N)	140	2,36±2,05	,00-8,00				
	Hazırlık (Hz)	157	2,73±1,90	,00-8,00				
	Hareket (Hr)	197	2,28±1,96	,00-8,00				
	Devamlılık (D)	395	2,33±2,29	,00-8,00				
	TOPLAM	1207	2,31±2,07	,00-8,00				

Gruplar arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Kadın öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılmasında (Tablo 4.6), yaş ve normal taraftarlık değişkeninin dışında gruplar arasında anlamlı farklılık yoktur. Yaş değişkeninin LSD analizleri, niyet öncesi aşama grubunun niyet

aşama grubunda daha büyük ortalamaya sahip olduğunu ($p < .05$), niyet aşaması grubunun hareket ve devamlılık aşaması gruplarından ve hazırlık aşaması grubunun devamlılık aşaması grubundan daha düşük ortalamalara ($p < .05$) sahip olduğunu göstermiştir.

Kadın öğrencilerde normal taraftarlık düzeyinin belirlenmesinde en yüksek puanın 22 olduğu düşünüldüğünde; niyet öncesi aşamada 7,74'lük ortalama en üst puanın % 35,18'ine, niyet aşamasında 7,81'lik ortalama %35,50'sine, hazırlık aşamasındaki 8,1'lik ortalama %36,82'sine, hareket aşamasındaki 8,87'lik ortalama %40,32'sine, devamlılık aşamasındaki 6,27'lik ortalama %28,50'ye ve toplamda 7,65'lik ortalama %34,77'sine karşılık gelmektedir.

Kadın öğrencilerde fanatik taraftarlık düzeyinin belirlenmesinde en yüksek puanın 8 olduğu düşünüldüğünde; niyet öncesi aşamada 2,17'lik ortalama en üst puanın % 27,13'üne, niyet aşamasında 1,89'lik ortalama %23,62'sine, hazırlık aşamasındaki 2,34'lük ortalama %29,25'ine, hareket aşamasındaki 2,12'lik ortalama %26,52'sine, devamlılık aşamasındaki 1,84'lük ortalama %23'üne ve toplamda 2,08'lik ortalama %26'sine karşılık gelmektedir.

Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin tiyatroya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması (Tablo 4.7), hem erkeklerin hem de kadınların normal taraftarlık seviyelerinin farklılaştığı ($p < .01$) ve fanatik taraftarlık seviyesinin farklılaşmadığı görülmektedir. Yine cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm öğrenciler değerlendirildiğinde, tiyatroya gidip gitmemenin taraftarlık düzeyine etkili olmadığı tesbiti yapılabilir.

Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin sinemaya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılmasında (Tablo 4.8), kadınlarda normal ve fanatik taraftarlık düzeyi sinemaya gitme faktöründen

etkilenmemektedir. Erkeklerde ise normal taraftarlık sinemaya gidip gitmemeye göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Yine cinsiyet dikkate alınmadığında, normal taraftarlık sinemaya gidip gitmemeye göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p < .01$).

Tablo 4.6. Kadın öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamaları göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması.

Değişkenler	Davranış Değiştirme Aşamaları	N	Mean	Min-Maks.	sd	F	Sig.	LSD (Post Hoc) Özet
Yaş (yıl)	Niyet Öncesi (NÖ)	293	21,91±1,64	18,00-26,00	4	3,012	,018	NÖ > N; N < Hr ve D; Hz < D
	Niyet (N)	80	21,38±1,66	18,00-25,00				
	Hazırlık (Hz)	109	21,60±1,85	18,00-27,00				
	Hareket (Hr)	130	21,92±1,84	18,00-26,00				
	Devamlılık (D)	180	22,09±1,89	18,00-31,00				
	TOPLAM	792	21,86±1,77	18,00-31,00				
Boy Uzunluğu (cm)	Niyet Öncesi (NÖ)	293	160,46±5,41	150,00-178,00	4	1,415	,227	Fark Yok
	Niyet (N)	80	160,80±6,52	150,00-192,00				
	Hazırlık (Hz)	109	161,50±5,22	150,00-178,00				
	Hareket (Hr)	130	161,49±5,67	150,00-174,00				
	Devamlılık (D)	180	161,45±6,10	150,00-184,00				
	TOPLAM	792	161,03±5,71	150,00-192,00				
Vücut Ağırlığı (kg)	Niyet Öncesi (NÖ)	293	53,52±6,05	45,00-77,00	4	1,524	,193	Fark Yok
	Niyet (N)	80	51,76±6,21	45,00-75,00				
	Hazırlık (Hz)	109	53,25±6,34	45,00-75,00				
	Hareket (Hr)	130	53,78±6,89	45,00-87,00				
	Devamlılık (D)	180	53,45±6,02	45,00-77,00				
	TOPLAM	792	53,33±6,25	45,00-87,00				
Beden Kitle İndeksi (BKI)	Niyet Öncesi (NÖ)	293	20,78±1,97	15,57-29,34	4	2,353	,053	Fark Yok
	Niyet (N)	80	20,01±2,01	16,22-29,30				
	Hazırlık (Hz)	109	20,42±2,32	16,73-28,52				
	Hareket (Hr)	130	20,61±2,29	15,92-31,96				
	Devamlılık (D)	180	20,50±1,93	16,65-30,76				
	TOPLAM	792	20,56±2,08	15,57-31,96				
Aylık Harcama (TL)	Niyet Öncesi (NÖ)	293	1,83±0,64	1,00-4,00	4	,738	,567	Fark Yok
	Niyet (N)	80	1,96±0,74	1,00-4,00				
	Hazırlık (Hz)	109	1,90±0,68	1,00-4,00				
	Hareket (Hr)	130	1,91±0,69	1,00-4,00				
	Devamlılık (D)	180	1,88±0,67	1,00-4,00				
	TOPLAM	792	1,88±0,67	1,00-4,00				
Normal Taraftarlık (puan)	Niyet Öncesi (NÖ)	293	7,74±4,53	,00-20,00	4	6,085	,000	D < NÖ, N, Hz ve Hr; NÖ < Hr;
	Niyet (N)	80	7,81±4,88	,00-16,00				
	Hazırlık (Hz)	109	8,10±5,02	,00-22,00				
	Hareket (Hr)	130	8,87±4,77	,00-22,00				
	Devamlılık (D)	180	6,27±5,13	,00-22,00				
	TOPLAM	792	7,65±4,88	,00-22,00				
Fanatik Taraftarlık (puan)	Niyet Öncesi (NÖ)	293	2,17±1,78	,00-8,00	4	1,639	,162	Fark Yok
	Niyet (N)	80	1,89±1,83	,00-7,00				
	Hazırlık (Hz)	109	2,34±1,95	,00-8,00				
	Hareket (Hr)	130	2,12±1,83	,00-8,00				
	Devamlılık (D)	180	1,84±2,05	,00-8,00				
	TOPLAM	792	2,08±1,89	,00-8,00				

Gruplar arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.7. Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin tiyatroya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması

	Değişkenler	Katılım	N	Mean	Min-Maks.	sd	t-değeri	Sig.
Kadınlar	Normal Taraftarlık	Evet	510	7,99±4,84	,00-22,00	790	2,663	,008**
		Hayır	282	7,03±4,89	,00-22,00			
		TOPLAM	792	7,65±4,88	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	510	2,15±1,86	,00-8,00	790	1,291	,197
		Hayır	282	1,96±1,94	,00-8,00			
		TOPLAM	792	2,08±1,89	,00-8,00			
Erkekler	Normal Taraftarlık	Evet	429	9,42±5,45	,00-22,00	1205	2,171	,030*
		Hayır	778	8,72±5,32	,00-22,00			
		TOPLAM	1207	8,97±5,38	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	429	2,39±2,11	,00-8,00	1205	,957	,339
		Hayır	778	2,27±2,05	,00-8,00			
		TOPLAM	1207	2,31±2,07	,00-8,00			
Tüm Öğrenciler	Normal Taraftarlık	Evet	939	8,64±5,17	,00-22,00	1997	1,592	,111
		Hayır	1060	8,27±5,26	,00-22,00			
		TOPLAM	1999	8,45±5,22	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	939	2,26±1,98	,00-8,00	1997	,748	,454
		Hayır	1060	2,19±2,02	,00-8,00			
		TOPLAM	1999	2,22±2,00	,00-8,00			

Tablo 4.8. Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin sinemaya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması

	Değişkenler	Katılım	N	Mean	Min-Maks.	sd	t-değeri	Sig.
Kadınlar	Normal Taraftarlık	Evet	674	7,76±4,85	,00-22,00	790	1,624	,105
		Hayır	118	6,97±5,01	,00-20,00			
		TOPLAM	792	7,65±4,88	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	674	2,09±1,85	,00-8,00	790	,451	,652
		Hayır	118	2,01±2,06	,00-8,00			
		TOPLAM	792	2,08±1,89	,00-8,00			
Erkekler	Normal Taraftarlık	Evet	925	9,34±5,34	,00-22,00	1205	4,315	,000**
		Hayır	282	7,77±5,32	,00-22,00			
		TOPLAM	1207	8,97±5,38	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	925	2,37±2,05	,00-8,00	1205	1,637	,102
		Hayır	282	2,14±2,12	,00-8,00			
		TOPLAM	1207	2,31±2,07	,00-8,00			
Tüm Öğrenciler	Normal Taraftarlık	Evet	1599	8,67±5,20	,00-22,00	1997	3,913	,000**
		Hayır	400	7,54±5,24	,00-22,00			
		TOPLAM	1999	8,45±5,22	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	1599	2,25±1,98	,00-8,00	1997	1,364	,173
		Hayır	400	2,10±2,10	,00-8,00			
		TOPLAM	1999	2,22±2,00	,00-8,00			

Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin kulüp etkinliklerine katılıp katılmamalarına göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılmasında (Tablo 4.9), grupların tümünde anlamlı farklılıklar görülmüştür. Kadınlarda hem normal hem de fanatik taraftarlık puanları kulüp etkinliklerine katılıma bağlı olarak farklılaşmaktadır ($p < .01$). Kulüp etkinliklerine katılanların daha büyük normal ve fanatik taraftarlık ortalamaları vardır. Erkeklerde hem normal hem de fanatik taraftarlık puanları kulüp etkinliklerine katılıma bağlı olarak farklılaşmaktadır ($p < .05$). Kulüp etkinliklerine katılanların daha büyük normal ve fanatik taraftarlık ortalamaları vardır. Cinsiyeti dikkate almadan tüm denekler değerlendirildiğinde, hem normal hem de fanatik taraftarlık puanları kulüp etkinliklerine katılıma bağlı olarak farklılaşmaktadır ($p < .01$). Kulüp etkinliklerine katılanların daha büyük normal ve fanatik taraftarlık ortalamaları vardır. Tüm gruplarda benzer şekilde üniversitelerin kulüp etkinliklerine katılanların normal ve fanatik taraftarlık seviyelerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9. Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin kulüp etkinliklerine katılıp katılmamalarına göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılması.

Değişkenler		Katılım	N	Mean	Min-Maks.	sd	t-değeri	Sig.
Kadınlar	Normal Taraftarlık	Evet	183	8,58±4,72	,00-22,00	790	2,983	,003**
		Hayır	609	7,36±4,89	,00-22,00			
		TOPLAM	792	7,65±4,88	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	183	2,51±1,99	,00-8,00	790	3,567	,000**
		Hayır	609	1,95±1,84	,00-8,00			
		TOPLAM	792	2,08±1,89	,00-8,00			
Erkekler	Normal Taraftarlık	Evet	250	9,70±5,12	,00-22,00	1205	2,429	,015*
		Hayır	957	8,78±5,43	,00-22,00			
		TOPLAM	1207	8,97±5,38	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	250	2,60±2,05	,00-8,00	1205	2,486	,013*
		Hayır	957	2,24±2,07	,00-8,00			
		TOPLAM	1207	2,31±2,07	,00-8,00			
Tüm Öğrenciler	Normal Taraftarlık	Evet	433	9,23±4,98	,00-22,00	1997	3,545	,000**
		Hayır	1566	8,23±5,27	,00-22,00			
		TOPLAM	1999	8,45±5,22	,00-22,00			
	Fanatik Taraftarlık	Evet	433	2,57±2,02	,00-8,00	1997	4,052	,000**
		Hayır	1566	2,13±1,99	,00-8,00			
		TOPLAM	1999	2,22±2,00	,00-8,00			

Erkek öğrencilerde davranış değiştirme aşamaları, normal taraftarlık seviyesi ve fanatik taraftarlık seviyesi değişkenleri diğer değişkenlerle olan anlamlı ilişkileri değerlendirildiğinde (Tablo 4.10), değişkenler arasında farklı seviyelerde anlamlı ilişkiler görülmektedir. Davranış değiştirme aşamaları; normal taraftarlık seviyesi ile ,111 (p<.01), tiyatroya gitme ile -,091 (p<.01), sinemaya gitme ile -,088 (p<.01), kulüp faaliyetine katılım ile -,127 (p<.01) ve öğrencinin boy uzunluğu ile ,094 (p<.01) anlamlı seviye ilişkilidir. Normal taraftarlık seviyesi; davranış değişim aşamaları ile ,111 (p<.01), fanatik taraftarlık seviyesi ile ,688 (p<.01), tiyatroya gitme ile -,062 (p<.01),sinemaya gitme ile -,123 (p<.01), öğrencinin boy uzunluğu ile ,084 (p<.01) ve öğrencinin aylık harcaması ile ,061 (p<.01), anlamlı seviye ilişkilidir. Fanatik taraftarlık seviyesi ise; normal taraftarlık seviyesi ile ,688 (p<.01), öğrencinin boy uzunluğu ile -,071 (p<.01) ve öğrencinin vücut ağırlığı ile ,066 (p<.01) anlamlı seviye ilişkilidir

Tablo 4.10. Erkek öğrencilerde değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları.

Değişkenler	Davranış Değişirme Aşamaları	Normal Taraftarlık Seviyesi	Fanatik Taraftarlık Seviyesi
Davranış Değişirme Aşamaları	1	,111**	,034
Normal Taraftarlık Seviyesi	,111**	1	,688**
Fanatik Taraftarlık Seviyesi	,034	,688**	1
Tiyatroya Gitme	-,091**	-,062*	-,028
Sinemaya Gitme	-,088**	-,123**	-,047
Kulüp Faaliyetine Katılım	-,127**	-,070*	-,071*
Öğrencinin Sınıfı	,005	-,016	-,037
Öğrencinin Yaşı	-,027	-,045	-,038
Öğrencinin Boy Uzunluğu	,094**	,084**	,071*
Öğrencinin Vücut Ağırlığı	,045	,028	,066*
Öğrencinin Beden Kitle İndeksi	-,008	-,022	,030
Öğrencinin Aylık Harcaması	,055	,061*	,055

*Değişkenler arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Kadın öğrencilerde davranış değiştirme aşamaları, normal taraftarlık seviyesi ve fanatik taraftarlık seviyesi değişkenleri diğer değişkenlerle olan anlamlı ilişkileri değerlendirildiğinde (Tablo 4.11), değişkenler arasında farklı seviyelerde anlamlı ilişkiler görülmektedir. Davranış değiştirme aşamaları; normal taraftarlık seviyesi ile ,111 ($p<.01$), kulüp faaliyetine katılım ile -.146 ($p<.01$) ve öğrencinin boy uzunluğu ile ,077 ($p<.01$) anlamlı seviyede ilişkilidir.

Normal taraftarlık seviyesi; davranış değişim aşamaları ile ,111 ($p<.01$), fanatik taraftarlık seviyesi ile ,.64 ($p<.01$), tiyatroya gitme ile -,094 ($p<.01$) ve kulüp etkinliğine katılım ile -,106 ($p<.01$) anlamlı seviye ilişkilidir. Fanatik taraftarlık seviyesi ise; normal taraftarlık seviyesi ile ,64 ($p<.01$) ve kulüp etkinliğine katılım ile -126 ($p<.01$) anlamlı seviyede ilişkilidir.

Tablo 4.11. Kadın öğrencilerde değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları.

Değişkenler	Davranış Değiştirme Aşamaları	Normal Taraftarlık Seviyesi	Fanatik Taraftarlık Seviyesi
Davranış Değiştirme Aşamaları	1	-,065	-,048
Normal Taraftarlık Seviyesi	-,065	1	,640**
Fanatik Taraftarlık Seviyesi	-,048	,640**	1
Tiyatroya Gitme	-,030	-,094**	-,046
Sinemaya Gitme	-,065	-,058	-,016
Kulüp Faaliyetine Katılım	-,146**	-,106**	-,126**
Öğrencinin Sınıfı	,064	-,044	-,028
Öğrencinin Yaşı	,043	,037	,006
Öğrencinin Boy Uzunluğu	,077*	,047	,047
Öğrencinin Vücut Ağırlığı	,014	,029	,012
Öğrencinin Beden Kitle İndeksi	-,036	-,002	-,021
Öğrencinin Aylık Harcaması	,027	-,014	-,010

*Değişkenler arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

Cinsiyet dikkate alınmaksızın tüm öğrencilerde davranış değiştirme aşamaları, normal taraftarlık seviyesi ve fanatik taraftarlık seviyesi değişkenleri diğer değişkenlerle olan anlamlı ilişkileri değerlendirildiğinde (Tablo 4.12), değişkenler

arasında farklı seviyelerde anlamlı ilişkiler görülmektedir.

Davranış değiştirme aşamaları; normal taraftarlık seviyesi ile ,060 ($p<.01$), sinemaya gitme ile -,066 ($p<.01$), kulüp faaliyetine katılım ile -.130 ($p<.01$), öğrencinin cinsiyeti ile -.119 ($p<.01$), öğrencinin aylık harcaması ile ,056 ($p<.01$) anlamlı seviyede ilişkilidir.

Normal taraftarlık seviyesi; davranış değişim aşamaları ile ,060 ($p<.01$), fanatik taraftarlık seviyesi ile ,67 ($p<.01$), sinemaya gitme ile -,087 ($p<.01$), kulüp etkinliklerine katılım ile-,079 ($p<.01$), öğrencinin cinsiyeti ile -.124 ($p<.01$), öğrencinin boy uzunluğu ile ,134 ($p<.01$), öğrencinin vücut ağırlığı ile ,099 ($p<.01$) ve öğrencinin aylık harcaması ile ,047 ($p<.01$) anlamlı seviyede ilişkilidir.

Fanatik taraftarlık seviyesi ise; normal taraftarlık seviyesi ile ,67 ($p<.01$), kulüp etkinliklerine katılım ile-,090 ($p<.01$), öğrencinin cinsiyeti ile -.057 ($p<.01$), öğrencinin boy uzunluğu ile -,085 ($p<.01$) ve öğrencinin vücut ağırlığı ile .075 ($p<.01$) anlamlı seviyede ilişkilidir.

Tablo 4.12. Tüm katılımcılarda değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları.

Değişkenler	Davranış Değiştirme Aşamaları	Normal Taraftarlık Seviyesi	Fanatik Taraftarlık Seviyesi
Davranış Değiştirme Aşamaları	1	,060**	,010
Normal Taraftarlık Seviyesi	,060**	1	,672**
Fanatik Taraftarlık Seviyesi	,010	,672**	1
Tiyatroya Gitme	-,030	-,036	-,017
Sinemaya Gitme	-,066**	-,087**	-,031
Kulüp Faaliyetine Katılım	-,130**	-,079**	-,090**
Öğrencinin Sınıfı	,026	-,030	-,035
Öğrencinin Cinsiyeti	-,119**	-,124**	-,057*
Öğrencinin Yaşı	,013	-,001	-,015
Öğrencinin Boy Uzunluğu	,144**	,134**	,085**
Öğrencinin Vücut Ağırlığı	,102**	,099**	,075**
Öğrencinin Beden Kitle İndeksi	,027	,030	,033
Öğrencinin Aylık Harcaması	,056*	,047*	,038

Değişkenler arasında *0.05 ve **0.01 seviyesinde anlamlı farklılık vardır.

5. TARTIŞMA

Sporda şiddetin kültürel anlamdaki kaynaklarından birinin, spora aktif katılanların düşük oranlarda olması gösterilmektedir. Sistemli ve yapılandırılmış spor eğitimi almayan kitleler, sokağın değerleriyle şekillenen seyirci kültürü ile saldırganlık ve şiddete uygun hale gelmektedir.¹⁶ Avrupa Birliği ülkelerinin %20 ile % 56 arasındaki aktif spora katılım oranına¹⁴ kıyasla; Spor Genel Müdürlüğü'nün 2013 verilerine göre, Türkiye'de aktif sporcu sayısı ile spor yapanların nüfusa oranı % 0,75'iken lisanslı sporcuların nüfusa oranı % 3.73'tür.¹⁵ Beden eğitimi ve spor bilimleri alanında eğitim gören toplam 600 öğrencinin taraftarları oldukları takımları ile özdeşleşme düzeylerini inceleyen Demirel ve arkadaşları,¹³ farklı üniversitelerin öğrencileri arasında taraftarlık seviyesi bakımından anlamlı farklılık bulamazken erkek ve kadın üniversite öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulmuşlardır.¹³ Yine aynı araştırmacılar, taraftar birliklerine üye olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin takımları ile özdeşleşme düzeyleri arasında da anlamlı düzeyde farklı olduğunu bildirmişlerdir.¹³ Değişik Fakülte ve yüksekokullardaki üniversite öğrencilerinin düzenli fiziksel aktivite yapma seviyelerine göre normal ve fanatik taraftarlık eğilimlerinin araştırılması sporda şiddetin çözüm yollarının belirlenmesinde genç seyircilere yönelik yeni politika ve yaklaşımların belirlenmesine yol açabilir.

Ortalama yaş, boy uzunluğu, vücut ağırlığı, BKİ ve aylık harcama değişkenleri bakımından erkekler, kadınlardan daha anlamlı daha büyük ortalamalara sahiptir ($p < .01$). Erkek öğrenciler daha yaşlı, daha uzun boylu, daha ağır kilolu ve aylık harcaması daha fazladır. Bu çalışmaya benzer şekilde Aslan ve ark.,²⁷ 18 ve 25 yaşları arasındaki 207 üniversite öğrencisinin fiziksel özelliklerini ölçmüştür. Aynı araştırmacılar, spor yapan kadınların sedanter kadınlardan boy uzunluğu değeri bakımından daha büyük

ortalamaya olduğu ve erkeklerin vücut ağırlığı spor yapmaya bağı değiştini bildirmişlerdir. Kadın ve erkeklerin fiziksel özellikleri anlamlı şekilde farklıdır. Yine Jourkesh ve arkadaşları,⁹⁴ benzer yaş ortalamasına sahip erkek ve kadın üniversite öğrencilerinin boy uzunluğu, vücut ağırlığı ve vücut yağ yüzdesinin anlamlı şekilde farklı olduğunu bildirmiştir.

Farklı sınıflardaki kadın ve erkek öğrencilerde düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamaları karşılaştırıldığında, birinci ve ikinci sınıfta erkek ve kadınlar arasında anlamlı farklılık vardır ($p < .01$). Erkek ve kadın öğrenciler arasında üç ve dördüncü sınıflarda egzersiz davranışı değiştirme aşamalarının dağılımı arasında anlamlı farklılık yoktur. Yine sınıf gözetmeksizin yapılan karşılaştırmada, erkek ve kadın öğrencilerin dağılımları arasında anlamlı farklılık vardır ($p < .01$). Ogawa ve ark⁹⁵ yaşa ve antrenmana bağı fiziksel ve fizyolojik kapasitenin azaldığını bildirmiştir.

Kadınların sinema ve tiyatroya gitme oranları erkeklerden anlamlı şekilde farklı ($p < .01$) iken kulüp faaliyetlerine katılım bakımından erkek ve kadınlar arasında anlamlı farklılık yoktur. Erkeklerin % 35,54'ü ve kadınların % 64,39'u tiyatroya giderken, erkeklerin % 76,64'ü ve kadınların % 85,10'u sinemaya gitmektedir. Sadece kulüp etkinliklerine katılım bakımından erkekler % 23,11'lik oranı ile kadınların % 21,66'lık oranından biraz daha fazla kulüp etkinliklerine katılıyor gözükse de bu matematiksel farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Üniversiteli öğrencilerinin fiziksel aktiviteye yönelik davranış değişimi evrelerini inceleyen araştırmalar olsa da,^{19,24} üniversite öğrencilerinin düzenli egzersiz yapmaya yönelik davranış değiştirme aşamaları ile normal ve fanatik taraftarlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma mevcut değildir.

Macmillan Dictionary Sözlüğü, fanatik'i (kısaltılmışı fan) "herhangi bir performansa duyulan hayranlık, aşırı bağlılık ve sevgi olarak tanımlanırken,⁹⁶ Merriam-Webster's Dictionary ise, bir spor olayında, genellikle katılımcıdan daha çok seyirci olarak yer alan, coşkuyla bağlı olan, yoğun ve kesin bağlılık gösterenleri spor fanatiği olarak tanımlanmaktadır.⁹⁷ Bu bağlamda bir spor faaliyetini doğrudan ya da televizyon gibi medya aracılığıyla izleyen kişiye seyirci;³ takımına bağlı olan, onu ya da sporcularını takip eden, onlara olumlu duygular besleyen, onları destekleyen ve takımı ile ilgili arzularını bu şekilde karşılayan taraftar boyutunda³ ve tuttuğu takıma aşırı derecede tutkuyla bağlanmış fanatik⁴ boyutunda Atatürk Üniversite öğrencilerinin taraftarlık düzeyleri düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değişim aşamalarına göre değerlendirilmiştir. Düzenli fiziksel aktivite yapanların taraftarlık seviyelerinin sedanterlerden farklılaşıp farklılaşmadığı bu çalışmada araştırılmıştır.

Cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırılmasında, değişim aşamaları arasında tüm değişkenlerde anlamlı farklılıklar yoktur. Sadece boy uzunluğu ve vücut ağırlığı bakımından davranış değiştirme aşamaları (niyet öncesi, niyet, hazırlık, hareket ve devamlılık) bakımından anlamlı farklılık vardır. LSD (Least Significant Difference) Post Hoc analizlerinde, boy uzunluğu değişkeninde niyet öncesi dönem; niyet hazırlık, hareket ve devamlılık aşamalarından daha istatistiksel seviye daha küçük ortalamaya sahiptir. Niyet öncesi dönemdeki katılımcılar, en kısa boyludur. Yine devamlılık aşamasındaki katılımcılar hazırlık aşamasındakilerden daha büyük ortalamaya sahiptir ($p < .01$). LSD analizlerine göre, vücut ağırlığı değişkeninde niyet öncesi dönem, hareket ve devamlılıktan, hazırlık aşaması hareket ve devamlılık aşamalarından daha küçük ortalamalara sahiptir ($p < .01$). Ortalama yaş ve BKİ açısından davranış değiştirme aşamaları arasında

anlamli farklılık yoktur. Normal taraftarlık değişkeninde davranış değişim basamakları arasında istatistiksel anlamli farklılık vardır. LSD analizlerine göre, niyet öncesi dönem; niyet, hazırlık, hareket ve devamlılık aşamalarından anlamli şekilde daha küçük ortalamaya sahiptir ($p<.01$). Yine hazırlık devamlılıktan ve hareket aşaması devamlılık aşamalarından istatistiksel anlamlilikte daha büyük ortalamalara sahiptir ($p<.01$). Fanatik taraftarlık seviyesi değişkeni bakımından davranış değişim basamaklarının LSD analizlerinde, hazırlık aşaması; niyet öncesi, niyet, hareket ve devamlılık aşamalarından anlamli seviyede daha büyük ortalamaya sahiptir ($p<.05$). Ayrıca hareket aşaması, hazırlık aşaması grubundan daha küçük ortalamaya sahiptir ($p<.05$).

Erkek öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırıldığında yaş, beden kitle indeksi ve aylık harcama değişkenleri açısından anlamli bir farklılık yoktur. Boy uzunluğu değişkeni ile ilgili LSD analizleri, niyet öncesi aşamanın, hareket ve devamlılık aşaması gruplarından daha düşük ortalamaya sahip olduğunu göstermektedir ($p<.05$). Yine vücut ağırlığı değişkeni için yapılan LSD analizlerinde, hazırlık aşaması grubu, niyet öncesi ve niyet aşaması gruplarından daha düşük ortalamaya sahiptir ($p<.05$). Normal taraftarlık değişkeninin LSD analizleri; niyet öncesi aşama grubunun, niyet, hazırlık ve devamlılık aşaması gruplarından daha düşük ortalamaya sahip olduğunu görülmüştür ($p<.01$). Fanatik taraftarlık değişkeninin LSD analizlerinde ise niyet öncesi aşama grubu hazırlık aşaması grubundan, hazırlık aşaması grubu da hareket ve devamlılık gruplarından daha büyük ortalama değerlere sahip bulunmuştur ($p<.05$).

Kadın öğrencilerin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değiştirme aşamalarına göre fiziksel özellikleri ve taraftarlık düzeylerinin karşılaştırıldığında yaş

ve normal taraftarlık değişkeninin dışında gruplar arasında anlamlı farklılık yoktur. Yaş değişkeninin LSD analizleri, niyet öncesi aşama grubunun niyet aşama grubunda daha büyük ortalamaya sahip olduğunu ($p < .05$), niyet aşaması grubunun hareket ve devamlılık aşaması gruplarından ve hazırlık aşaması grubunun devamlılık aşaması grubundan daha düşük ortalamalara ($p < .05$) sahip olduğunu göstermiştir.

Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin tiyatroya gidip gitmemelerine göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırıldığında, hem erkeklerin hem de kadınların normal taraftarlık seviyelerinin farklılaştığı ($p < .01$) ve fanatik taraftarlık seviyesinin farklılaşmadığı görülmektedir. Yine cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm öğrenciler değerlendirildiğinde, tiyatroya gidip gitmemenin taraftarlık düzeyine etkili olmadığı tesbiti yapılabilir.

Bayan ve erkek spor fanatikleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları inceleyen araştırmalar da oldukça sınırlıdır.⁴⁴⁻⁴⁶ Araştırmalar spor fanatiklerinin ağırlıklı olarak erkek olduklarını ortaya koysa da,^{46,47} son yıllarda yapılan araştırmalar bayanlarında erkekler kadar spor organizasyonlarına ilgi gösterdiğini belirtmektedir.

Spor geleneksel olarak erkeklerin tekelinde olduğu için bayanların seyirci olarak bile bu organizasyonların içinde katılımları “gerçek spor fanatiği” olan erkekleri korkutmaktadır. Dolayısıyla erkekler bu “tehdit” karşısında en iyi yolun bayanları sporun dışına itmek olduğu fikrine kapılabilirler.⁹⁸ Bu konuyla ilgili en son araştırmalardan birinde Wann ve ark,⁹⁹ bayan ve erkeklerin spora fanatik olarak katılımlarının arkasında farklı nedenler yattığını belirtmektedir. Bayanların spor fanatikliği deyince iş, aile ve arkadaş ortamında spor hakkında konuşmak, tartışmak ve bir takımdan hoşlanmak akla gelirken, erkekler spora devamlılığı, yabancı sahalara gitmeyi, antrenmanları izlemeyi, gerekirse holiganizmi dahi algılamaktadırlar.

Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin sinemaya gidip gitmemelerine

göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırıldığında, kadınlarda normal ve fanatik taraftarlık düzeyi sinemaya gitme faktöründen etkilenmemektedir. Erkeklerde ise normal taraftarlık sinemaya gidip gitmemeye göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Yine cinsiyet dikkate alınmadığında, normal taraftarlık sinemaya gidip gitmemeye göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p < .01$).

Kadın ve erkek öğrenciler ile tüm öğrencilerin kulüp etkinliklerine katılıp katılmamalarına göre normal ve fanatik taraftarlık düzeylerinin karşılaştırıldığında, grupların tümünde anlamlı farklılıklar görülmüştür. Kadınlarda hem normal hem de fanatik taraftarlık puanları kulüp etkinliklerine katılıma bağlı olarak farklılaşmaktadır ($p < .01$). Kulüp etkinliklerine katılanların daha büyük normal ve fanatik taraftarlık ortalamaları vardır. Erkeklerde hem normal hem de fanatik taraftarlık puanları kulüp etkinliklerine katılıma bağlı olarak farklılaşmaktadır ($p < .05$). Kulüp etkinliklerine katılanların daha büyük normal ve fanatik taraftarlık ortalamaları vardır. Cinsiyeti dikkate almadan tüm denekler değerlendirildiğinde, hem normal hem de fanatik taraftarlık puanları kulüp etkinliklerine katılıma bağlı olarak farklılaşmaktadır ($p < .01$). Kulüp etkinliklerine katılanların daha büyük normal ve fanatik taraftarlık ortalamaları vardır. Tüm gruplarda benzer şekilde üniversitelerin kulüp etkinliklerine katılanların normal ve fanatik taraftarlık seviyelerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Cengiz ve ark,¹⁰⁰ çalışmalarında fiziksel aktivite egzersiz davranışı değişim basamakları anketinin 6-8. sınıf öğrencilerinde uyum geçerliği ile güvenilirliğini ve cinsiyet faktörüne bağlı değişimini araştırmışlardır. Aynı araştırmacılar, fiziksel aktivite (FA) değerleri ile egzersiz davranışı değişim basamakları arasında anlamlı fark tespit etmişlerdir. Diğer yanda cinsiyet ile egzersiz davranışı değişim basamakları arasında anlamlı fark belirlenmiş ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha düşük oranda devamlılık basamağında yer aldığını göstermiştir. Kız öğrencilerin FA

davranışını devam ettirmekte sorun yaşadıkları görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre Türkçe Fiziksel Aktivite Egzersiz Davranışı Değişim Basamakları anketinin 6-8.sınıflar için uyum geçerliği ve güvenilirliği sağlandığını bildirmişlerdir.

Ebem,²⁴ ODTÜ'ye yeni giren erkek öğrencilerin kızlara, yurttan kalan öğrencilerin evde kalanlara göre daha yüksek fiziksel aktivite düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Genelde tüm öğrencilerin, %9,2'sinin eğilim öncesi, %39,3'ünün eğilim, %27,8'inin hazırlık, %14,5'inin hareket ve %9,2'sinin devamlılık basamaklarında olduğudur. Diğer bir ifadeyle ODTÜ öğrencilerinin yaklaşık olarak %80'inin fiziksel aktivite düzeyi sağlıklı yaşam için gerekli olan düzeyin altındadır.

Yine Cengiz,¹⁹ çalışmasında, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) lisans öğrencilerinin egzersiz davranışının değişim basamaklarını araştırmış ve tüm öğrencilerin %15,2'sinin eğilim öncesi, %31,4'ünün eğilim, %25,3'ünün hazırlık, %7,5'inin hareket ve %20,6'sının devamlılık basamaklarında olduğunu bildirmiştir.

Cengiz¹⁹ çalışmasında, ODTÜ lisans öğrencilerinin egzersiz davranışının değişim basamaklarını araştırmış ve tüm öğrencilerin %15,2'sinin eğilim öncesi, %31,4'ünün eğilim, %25,3'ünün hazırlık, %7,5'inin hareket ve %20,6'sının devamlılık basamaklarında olduğunu bildirmiştir. Cengiz'in¹⁹ devamlılık veya egzersiz yapma davranışını koruma özelliği için bildirilen yüzde çalışmamızın %18,17 sonuçlarına benzemektedir.

Erkek öğrencilerde davranış değiştirme aşamaları, normal taraftarlık seviyesi ve fanatik taraftarlık seviyesi değişkenleri diğer değişkenlerle olan anlamlı ilişkileri değerlendirildiğinde, değişkenler arasında farklı seviyelerde anlamlı ilişkiler görülmektedir. Davranış değiştirme aşamaları; normal taraftarlık seviyesi ile ,111 ($p<.01$), tiyatroya gitme ile -,091 ($p<.01$), sinemaya gitme ile -,088 ($p<.01$), kulüp faaliyetine katılım ile -,127 ($p<.01$) ve öğrencinin boy uzunluğu ile ,094 ($p<.01$)

anlamli seviyede iliskilidir. Normal taraftarlik seviyesi; davranis değişim aşamaları ile ,111 ($p<.01$), fanatik taraftarlik seviyesi ile ,688 ($p<.01$), tiyatroya gitme ile -,062 ($p<.01$),sinemaya gitme ile -,123 ($p<.01$), öğrencinin boy uzunluğu ile ,084 ($p<.01$) ve öğrencinin aylık harcaması ile ,061 ($p<.01$), anlamli seviyede iliskilidir. Fanatik taraftarlik seviyesi ise; normal taraftarlik seviyesi ile ,688 ($p<.01$), öğrencinin boy uzunluğu ile -,071 ($p<.01$) ve öğrencinin vücut ağırlığı ile .066 ($p<.01$) anlamli seviyede iliskilidir.

Kadın öğrencilerde davranis değiştirme aşamaları, normal taraftarlik seviyesi ve fanatik taraftarlik seviyesi değişkenleri diğer değişkenlerle olan anlamli iliskileri değerlendirildiğinde, değişkenler arasında farklı seviyelerde anlamli iliskiler görölmektedir. Davranis değiştirme aşamaları; normal taraftarlik seviyesi ile ,111 ($p<.01$), kulüp faaliyetine katılım ile -.146 ($p<.01$) ve öğrencinin boy uzunluğu ile ,077 ($p<.01$) anlamli seviyede iliskilidir.

Normal taraftarlik seviyesi; davranis değişim aşamaları ile ,111 ($p<.01$), fanatik taraftarlik seviyesi ile ,.64 ($p<.01$), tiyatroya gitme ile -,094 ($p<.01$) ve kulüp etkinliğine katılım ile -,106 ($p<.01$) anlamli seviye iliskilidir. Fanatik taraftarlik seviyesi ise; normal taraftarlik seviyesi ile ,64 ($p<.01$) ve kulüp etkinliğine katılım ile -126 ($p<.01$) anlamli seviyede iliskilidir.

Cinsiyet dikkate alınmaksızın tüm öğrencilerde davranis değiştirme aşamaları, normal taraftarlik seviyesi ve fanatik taraftarlik seviyesi değişkenleri diğer değişkenlerle olan anlamli iliskileri değerlendirildiğinde, değişkenler arasında farklı seviyelerde anlamli iliskiler görölmektedir. Davranis değiştirme aşamaları; normal taraftarlik seviyesi ile ,060 ($p<.01$), sinemaya gitme ile -,066 ($p<.01$), kulüp faaliyetine katılım ile -.130 ($p<.01$), öğrencinin cinsiyeti ile -.119 ($p<.01$), öğrencinin aylık harcaması ile ,056 ($p<.01$) anlamli seviye iliskilidir. Normal taraftarlik seviyesi;

davranış değişim aşamaları ile ,060 ($p<.01$), fanatik taraftarlık seviyesi ile ,67 ($p<.01$), sinemaya gitme ile -,087 ($p<.01$), kulüp etkinliklerine katılım ile-,079 ($p<.01$), öğrencinin cinsiyeti ile -.124 ($p<.01$), öğrencinin boy uzunluğu ile ,134 ($p<.01$), öğrencinin vücut ağırlığı ile ,099 ($p<.01$) ve öğrencinin aylık harcaması ile ,047 ($p<.01$) anlamlı seviyede ilişkilidir. Fanatik taraftarlık seviyesi ise; normal taraftarlık seviyesi ile ,67 ($p<.01$), kulüp etkinliklerine katılım ile-,090 ($p<.01$), öğrencinin cinsiyeti ile -.057 ($p<.01$), öğrencinin boy uzunluğu ile -,085 ($p<.01$) ve öğrencinin vücut ağırlığı ile .075 ($p<.01$) anlamlı seviyede ilişkilidir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Atatürk üniversitesi kadın ve erkek öğrencilerinin düzenli fiziksel aktiviteye yönelik davranış değişim aşamaları ile taraftarlık seviyeleri arasındaki ilişkinin araştırılmasını yönelik yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

✓ Ortalama yaş, boy uzunluğu, vücut ağırlığı, beden kitle indeksi ve aylık harcama miktarı bakımından erkek ve kadın öğrenciler arasında anlamlı farklılık vardır.

✓ Üç ve dördüncü sınıflarda anlamlı farklılık olmaz iken bir ve ikinci sınıflar cinsiyete bağlı egzersiz davranışı değişim aşamaları tüm deneklerde olduğu gibi anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

✓ Hem erkeklerde hem de kadın öğrencilerde düzenli fiziksel aktiviteye katılım oranları düşüktür ve artırılmasına yönelik teşvik politikaları geliştirilmelidir.

✓ Kadınlar tiyatro, sinema ve kulüp etkinliklerine erkeklerden anlamlı seviyede daha fazla katılmaktadır.

✓ Cinsiyeti dikkate almadan boy uzunluğu, vücut ağırlığı, normal ve fanatik taraftarlık seviyeleri erkek gruba benzer şekilde **EYDDA**'ya göre değişmektedir.

✓ Kadınlarda ise sadece yaş ve normal taraftarlık seviyesi **EYDDA**'ya göre farklılaşmaktadır.

✓ Kadın ve erkelerde tiyatroya gidenlerin normal taraftarlık düzeyleri daha yüksektir.

✓ Erkeklerde ve tüm deneklerde sinemaya gidenlerin normal taraftarlık seviyeleri daha yüksektir.

✓ Her iki cinste ve tüm deneklerde kulüp etkinliklerine katılma normal ve fanatik taraftarlık düzeylerini anlamlı şekilde artırmaktadır.

✓ EYDDA, normal taraftarlık seviyesi ile .060 ($p<.01$), sinemaya gitme ile -.066 ($p<.01$), kulüp faaliyetine katılım ile -.130 ($p<.01$), öğrencinin cinsiyeti ile -.119 ($p<.01$), öğrencinin aylık harcaması ile .056 ($p<.01$) anlamlı seviye ilişkilidir.

Öneriler

✓ Sonuç olarak, erkek ve kadın öğrencilerde düzenli fiziksel aktiviteye katılımında devamlılık gösterme ile tiyatro ve sinemadan daha çok üniversitelerin kulüp etkinliklerine katılım normal ve fanatik taraftarlık seviyesini artırmaktadır.

✓ Fiziksel aktivite erkek ve kadınlara yönelik egzersiz davranışı aşamalarına göre teşvik edilmelidir.

✓ Üniversitelerin kulüp etkinliklerinin içeriği ve programı gözden geçirilmeli ve yeniden düzenlenmelidir.

✓ Normal ve fanatik taraftarlık konusunda üniversitelerde farkındalık eğitimi verilmelidir.

✓ Sporda şiddetin azaltılmasında düzenli fiziksel aktiviteye katılım daha yaygın şekilde bir araç olarak kullanılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Eker GÖ. Futbolun dayanılmaz çekiciliği, büyülenen taraftar portresi, Fanatizm ve Beşiktaş. *Milli Folklor Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2010, 22: 174.
2. Kuru E, L Var. Futbol seyircilerinin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir çalışma: Kırşehir ili örneği. *AhiEvran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2009, 10: 141-153.
3. Arslanoğlu, K. *Futbolun Psikiyatrisi, İthaki Yayınları*, İstanbul, 2005.
4. Koruç Z, Bayar P, F Arslan, Türkiye’de futbol fanatikleri: sosyal kimlik ve şiddet. *Türkiye Futbol adamları Derneği Ankara Şubesi ve Spor Toto Genel Müdürlüğü Futbol Müsabakalarında Terörün Nedenleri ve Önleme Yolları Bilimsel Araştırma Yarışması*, Ankara, 2004, 1-20.
5. Toros T, Koruç Z. Futbol müsabakalarında terörün nedenleri ve önleme olanakları. *Türkiye Futbol adamları Derneği Ankara Şubesi ve Spor Toto Genel Müdürlüğü Futbol Müsabakalarında Terörün Nedenleri ve Önleme Yolları Bilimsel Araştırma Yarışması*, Ankara, 2004, 67-76.
6. Wann DL. *Sport Psychology*. Prentice Hall, Inc. New Jersey,1997.
7. Hunt KA, Bristol T, Bashaw RE. A conceptual approach to classifying sports fans", *Journal of Services Marketing*, 1999, 13: 439 – 452
8. Ziyagil M.A, Bilir P, Çekin R, Sayın Temur C. Türkiye’de sporda saldırganlık, şiddet ve çözüm Önerileri. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2012, 7:1-14.
9. Çağlayan HS, Çetin MÇ. Şirin EF. Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet eğilimindeki rolü. *Atatürk Üniversitesi. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2005, 7 : 15-24.

10. Gültekin O, Doğan M, Doğan A, Eylem B. Futbol sahalarında şiddet ve emniyet güçlerinin tutumu üzerine bir araştırma. *21. Yüzyılda Polis Eğitimi Sempozyumu kitabı içinde, 25-28 Ekim Ankara, 2000, 749-753.*
11. Koçer M. Futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesi: Kayseri Örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012, 32 : 111-135.
12. Murphy PWJ, Dunning E. Football on trial: *Spectator Violence and Development in The Football World*. London: Routledge, 1990.
13. Demirel M, Karahan BG, Ünlü H. Farklı Üniversitelerdeki spor taraftarlarının takımları ile özdeşleşme düzeyleri. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2007, 1:76
14. Bottenburg M. Sport Participation in The EU: *Trends and Differences*, 2011, 19.
15. Spor Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.sgm.gov.tr/> Erişim tarihi: 17.09.2013.
16. Ziyagil MA. Sporda Şiddet Sorunu ve Çözüm Yolları. TBMM Spor Kulüplerinin Sorunları ile Sporda Şiddet Sorununun Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Sunulan Komisyonu Raporu. Mart 2011. Erişim adresi: www.tbmm.gov.tr/komisyon/denetim/spor/, Erişim tarihi: 06.01.2011 Tarihli Komisyon Tutanakları.
17. Marcus B.H, Selby VC, Niaura RS, Rossi JS. Self-Efficacy and the stages of exercise behavior change. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 1992, 63 : 60-66.
18. Marcus BH, Lewis BA. Physical activity and the stages of motivational readiness for change model. *President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest*, 2003, 4 : 1-8.

19. Cengiz C. Physical Activity and Exercise Stages of Change Levels of Middle East Technical University Students., Unpublished Master Thesis, Ankara: Middle East Technical University,2010.
20. Marcus BH, Rossi JS, Selby VC, Niaura RS, Abrams DB. The stages and processes of exercise adoption and maintenance in a worksite sample. *Health Psychology*, 1992, 11: 386-395.
21. Sallis JF, Grossman RM, Pinski RB, Patterson TL, Nader PR. The development of scales to measure social support for diet and exercise behaviors. *Preventive Medicine*, 1987, 16: 825-836.
22. Tessaro I, Campbell M, Benedict S, Kelsey K, Heisler-MacKinnon J, Belton L, DeVellis B. Developing a worksite health promotion intervention: *Health Works for Women. American Journal of Health Behavior*, 1998, 22: 434-442.
23. Marcus BH, Forsyth LH. Motivating people to be physically active. *Champaign, IL: Human Kinetics*, 2003.
24. Ebem Z. Health promoting behaviors and exercise stages of change levels of students at transition to university. Ankara: Middle East Technical University, Unpublished Master Thesis, 2007.
25. Bek N. Fiziksel Aktivite ve Sağlığımız. *Hacettepe Üniversitesi - Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü*,2008
26. Oral C, Aktop A. Üniversite öğrencilerinin egzersiz öz yeterlik düzeyleri ve egzersiz davranış değişim basamaklarının incelenmesi, *International Journal of Science Culture and Sport*. 2014 : 287-300.
27. Aslan UB, Livanelioğlu A, Aslan Ş. Fiziksel aktivite düzeyinin üniversite öğrencilerinde iki farklı yöntemle değerlendirilmesi. *Fizyoterapi Rehabilitasyon*. 2007, 18 : 11-19.

28. Baş M. Futbolda Taraftar Takım Özdeşleşmesi (Trabzon Spor Örneği). Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Doktora tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2008.
29. Güngörmüş Z, Karabulutlu EY. Üniversite öğrencilerinin genel sağlık ölçümlerinin değişim aşamalarına göre değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi / Gümüşhane University Journal of Health Sciences*: 2012;1
30. Dever A. Futbol Taraftarlarının Yeni Mabedi, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. Ekim 2012 : 93-106
31. “Türkçe Sözlük”. Ankara: *Türk Tarih Kurumu Basımevi*; 1988.
32. Şahin HM, “*Sporda Şiddet ve Saldırganlık*”. Gaziantep Spor Kulübü Eğitim Yayınları, Yayın No:5, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2003.
33. Jones I. The Origin and Maintenance of Sports Fan Identification. *A Response to Wann, Perceptual and Motor Skills*, 1997. 85, .257–258.
34. Odabaşı Y, *Tüketim Kültürü, Yetinen Toplumun Tüketen Topluma Dönüşmesi*. 1. Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık; 1999. 57–77.
35. Kıvanç H, Der: Soley Ş. *Futbol, Niçin Hep Futbol*. Spor Yıllığı, İstanbul: Yenilik Basımevi; 1965.
36. Jacobson B. The social psychology of the creation of a sports fan identity. *A Theoretical Review Of The Literature, Athletic Insight The Online Journal Of Psychology*, 5, 2- 2003
37. Sutton WA, McDonald MA, Milne GR. Creating and fostering fan identification in professional sports”. *Sport Marketing Quarterly*, 1997, 6 : 22.

38. İnan T. Türkiye'deki Futbol Klüplerinin Gişe Delirlerini Arttırmaya Yönelik Uygulamaların İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Doktora tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, 2007.
39. Heads I. True blue: The Story of the NSW Rugby League. Randwick, NSW: Ironbark Press.1992
40. Hutchins B. Phillips MG. Selling permissible violence: The commodification of Australian Rugby League 1970–1995. *International Review for the Sociology of Sport*. 1992,32:161–176.
41. Kerr J.H. Rethinking Agression and Violence in Sport. *1.Edition, London and New York: Routledge Taylor & Francis Group*.2005
42. Hasırcı S. Futbolda şiddet ve çözüm yolları. Tam Saha, Mayıs,2012 Erişim adresi: <http://www.tff.org/>. Erişim tarihi: 18.10.2013.
43. Topçu N. *Ahlak Nizamı*. İstanbul: Dergah Yayınları.2008.
44. Gantz W. An Exploration of Viewing Motives and Behaviors Associated With Television Sports. *Journal of Broadcasting*, 1981 : 263-275.
45. Gantz W, Wenner LA. Men, Women, and sports: Audience experiences and effects. *Journal,of Broadcasting and Electronic Media*, 1991 : 233-243.
46. Gantz W, Wenner L. A .Fanship and Television Sports Viewing Experience. *Sociology of SportJournal*, 1995 : 56-74.
47. End CM, Harrick EA, Jacquemotte L, Dietz-Uhler B. Gender Bias: Perceptions of differences in sport fan behavior. Unpublished Manuscript. Miami University.1997.
48. Duncan MC, Hasbrook CA. Denial of power in televised women's sports. *Sociology of SportJournal*, 1998 : 1-21.

49. Duncan MC, Messner M, Williams, Coverage of womens sports in four daily newspaper. *Amateur Athletic Foundation of Los Angeles*. 1990.
50. Boutilier MA, SanGiovanni L. *The Sporting Woman*. Champaign, IL: Human Kinetics.1983.
51. Bryant JA. Two-Year Selective Investigation of The Female Athlete in Sport as Reported in The Paper,1980.
52. Kane MJ. Media coverage of the female athlete before, during, and after Title IX: Sports Illustrated revisited. *Journal of Sport Management*,1988 : 87-99.
53. Lumpkin A, Williams LD. An analysis of Sports Illustrated feature articles.,*Sociology of Sport Journal*, 1991, 8: 16-32.
54. Rintala J, Birrell S. Fair treatment for the active female: A content analysis of Young Athlete magazine. *Sociology of Sport Journal*,1984 : 231-250.
55. Duncan MC, Messner M, Williams L. Gender Stereotyping in Televised Sports. *Amateur Athletic Foundation of Los Angeles*. 1990.
56. Duncan M. C. Sports Photographs and Sexual Difference: Images of Women and Men in The 1984 and 1988 Olympic Games. *Sociology of Sport Journal*,1990 : 22-43.
57. Kane MJ. Greendorfer SL. The Media's Role in Accommodating and Resisting Stereotypesimages of women in Sport. In P. J. Greedon (Ed.), *Women. media, and sport*. Thousand Oaks, CA,.1994. 28-44.
58. Bryson L. Challenge to Male Hegemony in sport. In M. A. Messner & D. F. Sabo (Eds.), *Sport, Men, and The Gender Order*.Champaign, IL: *Human Kinetics*.1990,173-184.

59. Dunning E. Sport as a Male Preserve: Notes on the Social Sources of Masculine Identity and its Transformations. *Theory, Culture and Society*, 1986 : 79-90.
60. Messner MA. Sports and Male Domination: The female athlete as contested ideological terrain. *Sociology of Sport Journal*, 1988 :197-211.
61. Whitson D. The embodiment of gender: Discipline, domination, and empowerment. In S. Birrell, & C. L. Cole (Eds). Women, sport, and culture 353-371. *Champaign, IL: Human Kinetics*.1994.
62. Willis P. Women in Sport and Ideology. In J. Hargreaves (Ed.), *Sport, Culture, and Ideology*.1982, 117-135.
63. Or E. TFF- FGM Futbol Eğitim Yayınları -7 ağustos- Elma Basım 1 baskı İstanbul 2009;1-40.
64. Güneş Z. Okullarda Şiddet ve Zorbalık Risk Faktörleri Koruma Önleme ve Müdahale Hizmetleri (Konya İli Örneği). *Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Araştırmalar merkezi Çalıştay Bildirgesi*. 20-21 Nisan 2012, 63-71.
65. Köknel Ö. Bireysel ve toplumsal şiddet. *İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi*.2000
66. Kayaoğlu AG. Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir futbol takımının taraftarlarıyla yapılan çalışma. *A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi*, Ankara.2000
67. Gözütok D. *Eğitim ve Şiddet*. Ankara: *Gazi Kitapevi*.2008.
68. Ballard ME, Rattley KT, Fleming WC. School Aggression and dispositional aggression among middle school boys. *RMLE Online*, 2004, 27: 1-11.
69. Coakley J. *Sport in society*. McGraw Hill Higher Education. 9.Edition. *Violence in Sports*: 2007.194-229.

70. Geçtan E. *Çağdaş yaşam ve normaldışı davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitapevi.1992
71. Lorenz K. *Ecco Homo (İşte İnsan)*. (Çev. Mustafa Tüzel), *Cogito-Üç Aylık Düşünce Dergisi*,1996 : 65-77.
72. Fromm E. *Sevgi ve şiddetin kaynağı*. (Çev. Yurdanur Salman, Nalan İçten), İstanbul: Payel Yayınevi.1982
73. Bilgin N. *Sosyal Psikolojiye Giriş*. İzmir: İzmir Kitaplığı Yayınları.1973
74. Scott J.P. *Aggression*. The University of Chicago Press.1975
75. Michaud Y. *Şiddet*. (Çev: Cem Muhtaroglu), İstanbul: İletişim Yayınları.1986
76. Bandura A. *Aggression: a social learning analysis*. *Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall*.1973
77. Brewer M.B, Crano WD. *Social Psychology*. Minneapolis/St. Paul: West Publishing Company.1994
78. Zimbardo P. The Human Choice: Individuation, Reason, and Order Versus Individuation, Impulse, and Chaos. In WJ. Arnold and D. Levine (eds), *Nebraska Symposium on Motivation, Lincoln, NE: University of Nebraska Press*,.1970, 17:237–307
79. Colburn K. Deviance and legitimacy in ice hockey: A microstructural theory of violence. In DH. Kelly (Ed.), *Deviant Behaviour*. *New York: St. Martins Press*.1989
80. Morris,C. *Psikolojiyi Anlamak*. (Çev. Ed.H.Belgin Ayvaşık, Melike Sayıl). Ankara. 2002
81. Mutza M., Jürgen B. The role of sports for violence prevention: Sport Club Participation and Violent Behavior Among Adolescent. *International Journal of Sport Policy*.2009, 1:305-321.

82. Akandere M, Baştuğ G, Güler ED.. Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2009,3: 59-68.
83. Çakıroğlu T, Sökmen T, Arslanoğlu E, Judo teknik antrenmanı ve oyunların 8–10 yaş grubu erkek çocukların fiziksel gelişim düzeyleri üzerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spormetre Dergisi*, 2005, 11 : 73-79
84. Çelik A, Şahin M.. Spor ve çocuk gelişimi. *International Journal of Social Science*. 2013, 6 : 467-478
85. Kaplan Y, Çetinkaya G. Spor yoluyla toplumsallaşma-yeniden toplumsallaşma süreci. *International Journal of Science Culture and Sport*. 2014 : 120-125.
86. Yalçın U, Balcı V. 7-14 yaş arası çocuklarda spora katılımdan sonra okul başarılarında, fiziksel ve sosyal davranışlarında oluşan değişimlerin incelenmesi." *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,2013, XI : 27-33.
87. Karataş Z., Gökçakan Z. Psikodrama teknikleri kullanılarak yapılan grup uygulamalarının ergenlerde saldırganlığı azaltmadaki etkisinin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2009, 20 : 357-366.
88. Ayan S. Şiddet ve fanatizm. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2006, 7 : 191-209.
89. Sekot A. Violence in sports. *European Journal for Sport and Society*.2009, 6 :37-49.
90. Saucier D. Violence in Sports - How Does it Affect our Lives.2010, Erişim adresi: http://EzineArticles.com/?expert=Daniel_Saucier Erişim tarihi: 17.09.2013.

91. TBMM Spor Kulüplerinin Sorunları ile Sporda Şiddet Sorununun Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Komisyonu Raporu. Mart 2011. Erişim adresi: http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/denetim/spor/belgeler/ss733_spor_araskom.pdf. Erişim tarihi: 01.05.2012.
92. Taylor J. The Hillsborough Stadium Disaster (Final Report). Londra:HMSO, Cm 962.1990
93. Kocacık, F. Şiddet olgusu üzerine. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2001, 2 : 1-7
94. Jourkesh M, Sadri I, Ojagi A. And Sharanavar, A. Determination of Fitness level in Male and Female College Aged Students. *Archives of Applied. Science Research*, 2011, 3 : 326-333
95. Ogawa T, Spina RJ, Martin WH, Kohrt WM, Schechtman KB, Hollszy JO, Ehsani AA. Effects of Aging, Sex, and Physical Training on Cardiovascular Responses to Exercise. *Circulation* August 1992. 86: (2)
96. Macmillan Dictionary. *ABC Yayınevi*. İstanbul. 1986
97. Merriam- Webster's Collegiate Dictionary, 11th Edition 1993.
98. Tajfel H, Turner JC. The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In S. Worschel ve W. G. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations*. Chicago: *Nelson-Hall*. 1986.
99. Wann, MP Schrader, AM Wilson. Sport Fan Motivation: Questionnaire validation, omparisons by sport, and relationship to athletic motivation. *Journal of Sport Behavior*, 1999, 22.
100. Cengiz, C., Hünük, D., İnce, ML. Psychometric Properties and İntial Findings of The Physical Activity Stages of Change Questionnaire Among Turkish

Middle School Students. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* 2014, 8: 131-139.

EKLER

EK 1. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler
Adı Soyadı: M.Haluk SİVRİKAYA Doğum tarihi: 01.05.1970 Doğum yeri: Erzurum Medeni hali: Bekar Uyruğu: T.C Adres: Atatürk Üni. Besyo Tel: 0530 416 16 52 Faks: E-mail: haluk@atauni.edu.tr
Eğitim
Lise: Erzurum Cumhuriyet Lisesi Lisans: K.T.Ü Fatih Eğt. Fak. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Yüksek lisans: O.M.Ü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora: Atatürk Üniversitesi Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı
Yabancı Dil Bilgisi
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar
İlgi Alanları ve Hobiler

EK-2. ÖRGÜTSEL BAĞLILIK ÖLÇEĞİ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adınız ve soyadınızın ilk harflerini yazınız=

1.Üniversiteniz=

2.Fakülte/Yüksekokulunuzun Adı=

3.Sınıfınız=

4.Cinsiyeti = Erkek Kadın

5.Yaş (yıl) =

6.Ayakkabısız Boy Uzunluğu (cm) =

7.Ayakkabısız Vücut Ağırlığı (kg) =

8.Liseyi hangi şehirde gittiniz?

a) Büyükşehir, b) büyükşehir kenar semt, c) şehir, d) ilçe, e) kırsal kesim-köy,

9.Nerede kalıyorsunuz? a) ailemle evde, b) evde, c) yurttta, d) diğer

10.Ailenizin Aylık Geliri (TL) = a) 1499<, b) 1500-2999, c) 3000-4999, d) 5000 >

11.Aylık harcamanız (TL) = a) 300<, b) 300-500<, c) 500-1500, d) 1500>

12.Sigara içiyor musunuz? Evet Hayır

13.Alkol Kullanıyor musunuz? Evet Hayır

14.Tiyatroya gidiyor musunuz? Evet Hayır

15.Sinemaya gidiyor musunuz? Evet Hayır

16.Üniversitenizin kulüplerine üyemi siz (dans, spor, tiyatro, şiir gibi)
hangisine.....

17.En çok yapmak istediğiniz 5 sportif veya fiziksel aktivite adlarını yazınız.

1.....2.....3.....4.....5.....
.....

17.Seyirci olarak en çok seyretmek istediğiniz 5 spor dalının adlarını yazınız.

1.....2.....3.....4.....5.....

FİZİKSEL AKTİVİTEYE KATILIM DURUMU

Bu bölümdeki sorular genel olarak sizin orta düzeyde fiziksel aktivite katılımınızla ilgilidir. **Orta düzeyde** fiziksel aktivite, kalp atımını ve nefes alıp-verme sayısı fark edilir şekilde artıran, insanı terletebilen tempoda haftada **3-5 kere en az 30 dakika** yapılan çalışmadır. Yürürken veya hareket ederken **konuşmayı sürdürebilirsiniz fakat şarkı söyleyemezsiniz**. Örneğin, ritimli yürüyüş, dans, bahçe işleri, düşük şiddette yüzme veya arazide bisiklet sürme gibi etkinlikler orta düzeyde aktivite olarak değerlendirilir.

Lütfen her soru için **Evet** veya **Hayır** seçeneğini işaretleyiniz.

NO	Lütfen her soru için Evet veya Hayır seçeneğini işaretleyiniz	Evet	Hayır
1	<u>Şu anda orta düzeyde</u> fiziksel aktiviteye katılmaktayım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
2	Gelecek 6 ayda orta düzeyde fiziksel aktiviteye katılımımı arttırmak niyetindeyim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
3	Şu anda <u>düzenli olarak orta düzeyde</u> fiziksel aktivite yapmaktayım	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
4	<u>Son 6 aydır düzenli olarak orta düzeyde</u> fiziksel aktiviteye katılmaktayım	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
5	Geçmişte, <u>en az 6 aylık dönemde</u> düzenli olarak orta düzeyde aktivitelere katıldım	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
6	Geçmişte, <u>en az 3 yıllık dönemde</u> düzenli olarak orta düzeyde aktivitelere katıldım	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

NORMAL TARAFTARLIK SEVİYESİ ANKETİ

Sıra	Lütfen her soru için Evet veya Hayır seçeneğini işaretleyiniz	Evet	Hayır
1	Günlük olarak İnternette spor olaylarını takip etmekteyim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
2	Günlük olarak Televizyonlardan spor olaylarını takip etmekteyim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
3	Günlük olarak gazetelerden spor olaylarını takip etmekteyim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
4	Taraftarı olduğum takımın sosyal medyada FUN sayfalarına üyeyim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
5	Taraftarı olduğum takımın her maçını seyredirim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
6	Taraftarı olduğum kulübün taraftar ürünlerini, malzeme ve kıyafetlerini kullanırım	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
7	Taraftarı olduğum takımın maçını seyretmek için seyahat ederim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
8	Taraftarı olduğum takımın kazanması veya kaybetmesi günlük ruh halimi etkiler	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
9	Taraftar gruplarının birinin üyesiyim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
10	Yeni doğanlara taraftarı olduğum takımla ilgili isimler vermek isterim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
11	Taraftarı olduğum takımların afiş ve resimlerini odama asmak isterim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

12	Magazin basından taraftarı olduğum takım oyuncularının özel hayatlarını takip ederim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
13	Taraftarı olduğum takımların antrenmanlarını izlerim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
14	Taraftarı olduğum takımın sosyal yardım kampanyalarına katılırım	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
15	Bilgisayar oyunların taraftarı olduğum takımı seçerim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
16	Taraftarı olduğum takım oyuncularını günlük hayatta kendime rol model alırım	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
17	Taraftarı olduğum takımın simgelerini vücuduma kalıcı dövme yaptırmak isterim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
18	Taraftarı olduğum takım tüm sloganlarını, marşlarını ve şarkılarını ezbere bilirim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
19	Taraftarı olduğum takımı tutan sanatçı ve politikacıları severim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
20	Taraftarı olduğum takımı tutanları daha çok arkadaş olarak seçerim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
21	Tuttuğum takımın taraftarları ile aynı mahalle veya semte oturmak isterim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
22	Yaşadığım ilin takımını tutarım.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

FANATİK TARAFTARLIK SEVİYESİ ANKETİ

Sıra	Lütfen her soru için Evet veya Hayır seçeneğini işaretleyiniz	Evet	Hayır
1	Taraftarı olduğum takımla ilgili olumsuz eleştirileri kabul etmem	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
2	Taraftarı olduğum takımın başarılı olması için batıl inançlarım veya totemlerim vardır	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
3	Şans oyunlarında daima taraftarı olduğum takıma şans veririm	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
4	Taraftarı olduğum takımın ezeli rakiplerinden nefret ederim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
5	Ezeli rakiplerin taraftarlarından nefret ederim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
6	Taraftarı olduğum takım kaybettiğinde kendime fiziksel zarar verebilirim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
7	Taraftarı olduğum takım kaybettiğinde çevremi tahrip etmeye yönelebilirim.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
8	Hayatımın en birinci önceliği tuttuğum takımdır.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

EK-3. ETİK KURUL ONAY SAYFASI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ALT ETİK KURUL KARARI

Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı doktora öğrencisi M.Haluk SİVRİKAYA' nın “Üniversite Öğrencilerinin Düzenli Egzersiz Yapmaya Yönelik Davranış Değişirme İstekleri İle Taraftarlık Seviyeleri Arasındaki İlişki” başlıklı doktora tez çalışması görüşüldü.

İlgilinin doktora tez çalışması alt etik kurulda onaylanarak mevcudun oybirliği ile karar verildi. **08.09.2014**

ADI SOYADI	GÖREVİ	İMZA
Doç. Dr. Murat KALDIRIMCI	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Etik Alt Kurul Başkanı	
Doç. Dr. İlhan ŞEN	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Etik Alt Kurul Başkan Yardımcısı	
Yrd.Doç. Dr. Orcan MIZRAK	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Etik Alt Kurul Üyesi	
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ŞİRİNKAN	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Etik Alt Kurul Üyesi	
Yrd. Doç. Dr.Yunus ÖZTAŞYONAR	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Etik Alt Kurul Üyesi	

EK-4. 2. DANIŞMAN ATAMA ONAYI

“2014.35.8” ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARLARI OTURUM TARİHİ: 01.10.2014

8-Enstitümüz Spor Sağlık Bilimleri Doktora öğrencisi M.Haluk SİVİRİKAYA'nın ikinci danışmanlığına Prof.Dr.M.Akif ZİYAGİL'in atanması hakkında Anabilim Dalı Başkanlığının 29.09.2014 tarih ve 183 sayılı yazısı görüşüldü.

Anabilim Dalı Başkanlığının görüşü dikkate alınarak Yönetmeliğimizin 32/1 inci maddesine istinaden Enstitümüz Spor Sağlık Bilimleri Doktora öğrencisi M.Haluk SİVİRİKAYA'nın **ikinci** danışmanlığına Ordokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr.M. Akif ZİYAGİL'in atanmasına , kararın öğrenciye, Prof.Dr.M.Akif ZİYAGİL'e ve Anabilim Dalı Başkanlığına bildirilmesine mevcudun oy birliği ile

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Yavuz Selim SAĞLAM

Müdür Yrd.
Prof. Dr. Abdulkadir YILDIRIM

Müdür Yrd.
Doç. Dr. Reva BALCI AKPINAR

Üye
Prof. Dr. Mehtap TAN

Üye
Prof. Dr. Hayati Murat AKGÜL

Üye
Doç. Dr. Meltem ÇETİN

Hilmi DİYARBAKIR
Enstitü Sekreter (Raportör)

